

מאמר תגובה לספר 'כי אני ה' רופאך'

ניב הדר

"ולא גלו ישראל אלא ע"י הנחوشים..." (סוף ראשית חכמה')

הקדמה

לפני כשני עשורים התחלתי בסדרת מופעים שמטרתם להילחם בעולם השקרי של הנוכלים הטוענים, שקיימות בהם יכולות רוחניות מיוחדות. כחוקר בתחום, הופתעתי מכמות הרמאים האלה, ועוד יותר הופתעתי מכמות המאמינים באותם רמאים.

בספרי הראשון - "לחשוף את הבלתי נודע" - תיארתי בתמצות את השיטות שבהן מצליחים "בעלי הכוחות" לשכנע את הציבור הרחב בכוחותיהם המדומים. להפתעתי, הספר והתקבל בברכה, כך גם הרצאותי. בהרצאות אלו נכחו שומרי תורה ושאנים, ליטאים וחסידים, רבנים ואנשי אקדמיה ומחקר, יהודים וערבים - וכולם כאחד הסכימו, שצריך למגר את הרמייה והשקר באצטלא הרפואית שהן עוטות. בעשור האחרון התמחיתי במספר תחומים. בחקר המוח, בחדשנות טכנולוגית, בהיפנוזה של בעלי חיים, ובשיטת הביופידבק הפסיכולוגית.

בנוסף להופעותיי, אני מרצה לסטודנטים ללימודי רפואה בתחום 'רפואה משלימה' (אוניברסיטת בן גוריון) וכן מוגדר כמומחה חיצוני לרפואה אלטרנטיבית ומכאן התייחסותי לנושא.

אין לדיין מה שענינו רואות – דיין עיוור בפסיקת הלכה

לצערי, חוסר ידע ועמקות בתחומים לא מוכרים יכולים להביא תלמידי חכמים לידי שגיאה. כאשר פוסקי הלכה חשובים, לא חוקרים ומעמיקים בתחום עם מומחים מקצועיים מהשטח (שאנים בעלי אינטרס), הם כעיוורים באפילה ולעניות דעתי הם פסולים מלחוות דעתם התורנית בבחינת 'עיוור חשוב כמת'.

כואב לי מאוד שרבנים חשובים המפיצים תורה, כדוגמת הרב יואל שוורץ ואחרים, מוטעים מהספרים שמהם למדו את 'החוכמות החיצוניות' והם עצמם אינם מודעים לכך. הבעיה החמורה שתלמידיהם מצטטים את דבריהם כתורה מן השמים ומביאים את דברים כמקור הלכתי מבוסס. חמור מכך, כאשר מהדברים הכתובים בספר גורמים לקוראים לאמונות שווא, ומפתחים בהם אמונה בכוחות על טבעיים שבימינו אינם קיימים. ספרים רבים המצדדים בריפוי אלטרנטיבי מביאים ציטוטים מוטעים מספרי הרב שוורץ ודומיו להוכחת שיטתם. גם בספרנו 'כי אני ה' רופאך' מובאים ציטוטים מספריו הרבים של הרב יואל שוורץ. וכך כותב מחבר ספרנו:

" בנוסף לכך, המחקר המדעי הוכיח את אמיתותה של טלפתיה (ע' בנספח, עמ' 323) וכך כותב הרב יואל שווארץ שליט"א בנושא הטלפתיה: אנשים הקשורים עמוקות זה עם זה יכולים פעמים רבות לדעת זה מה בלבו של חברו בלי שידברו ביניהם. דרך זו של "העברת מחשבות" ללא דיבור או תנועות קרוייה 'טלפתיה'..." (עמ' 96)

בהמשך ספרו מנסה הרב שוורץ לשכנע את הציבור הרחב שישנם עובדות שהוכיחו את קיומם של כוחות על טבעיים: **"...לצערנו, עדיין שולטת במקצת במדע תפיסה חמדנית, המכחישה את שפע העובדות והראיות שהביאו חוקרי הפאראפסיכולוגיה להוכיח קיום תופעות על-חושיות, אולם לאט לאט מתגלה האמת. תופעות כאלה קיימות, וסיבתן נעוצה בנשמה הטהורה ובה בלבד."** (גוף ונשמה הרב יואל שוורץ עמ' 75) בהתייחסותו לאנשים בעלי חוש שישי כותב הרב שוורץ: **"...ישנם אנשים מיוחדים, שיכולים לחוש במין "חוש ששי" דברים נסתרים. המפורסם ביניהם הוא היהודי ההולאנדי קראוזה. שהמשטרה נעזרת בו לגילוי ילדים שאבדו. ראה על אודותיו בספרו של ד"ר בראנט."** (גוף ונשמה הרב יואל שוורץ עמ' 75) מצער מאוד שהרב שוורץ ניזון מטעותו של בראנט, ומצער מאוד שבראנט בתמימותו הלך שולל.¹

בחקירותיי התגלה לי שקראוזה עבד במשך שנים כקוסם וכאומן אשליות. לאחר הצלחתו המרשימה במקצוע זה, החליט לפרסם את

¹ מתוך עיון מעמיק בכל ספריו של הרב יואל שוורץ נלמד שאת תפיסתו הוא למד בעיקר מספריו של ד"ר חיים בראנט העוסקים בקיומם של כוחות על טבעיים:

"...ד"ר בראנט מספר שקיימת אפשרות להוכיח בדרך ניסיונית, שבני אדם יכולים לחזות דברים נסתרים. ניסיון כזה נערך באמצעות קלפים, שהיה על המתנסים לנחש מה הם. לפי חוקי ההסתברות אפשר לחשב מה יהיה אחוז התשובות הנכונות באופן מקרי. אולם בני אדם ניחשו הרבה יותר ממה שהורו חישובי ההסתברות..." (גוף ונשמה הרב יואל שוורץ עמ' 64)

שמו בטענה שהוא יכול למצוא אבדות. בתרגילי שיווק מדהימים (למרות שלרוב נכשל) הוא יצר לקהל ההולנדי את התחושה שהוא מסוגל למצוא אבדות. בהופעותיי אני מבצע תרגיל בו אני מצייר למתנדב את ביתו ומתאר לו פרטים מפליאים על סביבת מגוריו. בספרי 'לחשוף את הבלתי נודע' תיארתי בקצרה, כיצד הצליח לרמאות את משטרת הולנד במציאת ילדים אבודים. לצערי הרב יואל שוורץ אינו מודע לכך שד"ר בראנט עצמו, לא היה קוסם או חוקר קסמים. את הדוקטורט שלו הוא קיבל על רפואת שיניים. אין מניעה לחוקר בתחום הכוחות העל טבעיים להיות רופא שניים או להיות בעל תואר דוקטור בכל תחום, אבל הוא חייב להתמקצע ולדעת כיצד פועל עולם הקסמים והאשליות, ללא זאת יצליחו 'בעלי המקצוע' לשקר אותו. אני מכיר אישית מספר עמיתים למקצוע שנבדקו על ידי בראנט וקיבלו ממנו אישור שיש להם כוחות על טבעיים. לשמחתם בראנט התמים האמין להם. לא לחינם נקרא תחום האשליות 'עבודה בעיניים'. קל ביותר לרמאות את כל חמשת החושים של האדם ולשכנע בקיומם של כוחות על טבעיים לאדם שאיננו בקיא בהם.

למרות שבספרו כותב הרב שוורץ הערה ובה מודה שאיננו בקיא בתחומים אלו, ואינו יודע האם הם דברי אמת, דברי שקר, כוחות טומאה, או כוחות קדושה:

"...אין אני איש מדע, לא ערכתי ניסויים ולא בדקתי את אמיתות הסיפורים המובאים בפרק זה. ייתכן מאוד שהכל, עורבא פרח", וייתכן שתופעות רבות כאלה נובעות מכוחות הטומאה הקיימים בעולם. אולם, כשמתחשבים במה שידוע לנו מתורתנו הקדושה על אודות הנשמה האלוקית, מסתבר מאוד שאמנם קיימות תופעות כאלה ושהנפש היא גורמתן. גם העובדה שאין חוקרים היטב שטח זה, נובעת מן התפיסה החומרנית, החוששת שמא סוף סוף תימצא הוכחה ניצחת לרוחניות בעולם, פירכה שאין עליה תשובה לכל אורח החיים והמחשבה המקובל עליה." (גוף ונשמה הרב יואל שוורץ עמ' 83)
ברוב ספריו מתאר הרב שוורץ את המחקרים והעדויות כעובדות בדוקות ללא עוררין. הסתייגות חד פעמית, שאיננה מבהירה לקוראים את האמת איננה תרוץ של טעות.

לעניות דעתי, זאת הסיבה שגדולי הרבנים מעם ישראל שישבו בסנהדרין הגדולה יצטרכו לדעת ולשלוט בתחומים אלו (הלכות כישוף) כדי שלא ילכו שולל:

"אמר רבי יוחנן: אין מושיבים בסנהדרין אלא בעלי קומה ובעלי חכמה ובעלי מראה ובעלי זקנה ובעלי כשפים ויודעים בשבעים לשון, שלא תהא סנהדרין שומעת מפי המתורגמן." (סנהדרין י"ז ע"א)²
חוסר ידע בהבנת המציאות גורמת לכישלון אמונתי ורוחני בצידוד בבעלי הכוחות.³
מעל שורות אלו אני קורא לרב שוורץ ולכל פוסק הוראה, בין שכתב בעבר דברים בעד שיטות אלו ובין שלא. שייפגש עימי כדי שהסביר לו כיצד עובדת תעשיית האשליות ובכך ידון דין אמת.

כוחות על טבעיים או כוחות השקר

מחבר הספר 'כי אני ה' רופאך' מתפלמס ומעמיק בדיונים הלכתיים רבים. חלקם חקירות סרק וחלקם חקירות נצרכות, אבל השאלה המרכזית אינה נמצאת בחלק התורני שבחקירותיו אלא בהצלחתן או בכישלונן של השיטות החילופיות לרפואה. לעניות דעתי, השיטות המתוארות בספר, אינם מכילות בתוכן כוחות על טבעיים, כוחות סגוליים, כוחות קדושה או כוחות טומאה. מאז שנעלמו הכוחות מזמן ימי בית שני, התבטלו היכולות של ריפוי בעבודה זרה כפי שכותב ר' צדוק הכהן מלובלין:
"שכשביטלו אנשי כנסת הגדולה יצרא דע"ז נתבטל ג"כ כוח העבודה זרה עצמה, ומזה נצמח שגם כוח ומציאות הכישוף נתבטלו." (פוקד עקרים דף כו).
וכן כתב רבי שמואל בן דוד הלוי, בשו"ת 'נחלת שבעה':
"כי לא אסרה תורה אלא כישוף זמנים קדמוניות, אכן עתה כישוף בעולם הכל הבל" (שו"ת נחלת שבעה סי' טו)
לכן עיקר הדיון אינו בשאלה, האם כוחות אלו כוחות טומאה? אלא האם בשיטות הבל אלו, יכולים כיום בני אדם להתרפא. כאשר נשאלתי אודות רייקי, הצהרתי בבירור שאין השיטה פועלת על ידי עבודה זרה או בכוחות כישוף (למרות שמקורה מכומר מיסיונרי), שיטת הרייקי הומצאה על ידי אדם מטורף (מיקאו אוסואי) שטען שנגלו אליו מראות נבואיים כמשה רבינו. (ע' לחשוף את הבלתי נודע עמ' 194) בשיטות אלו, אין לא חכמה ולא דת, לא השבעת מלאכים ולא שימוש בשדים. לא כוחות קדושה ולא כוחות טומאה. (מבחינה הלכתית בכלל

² כפי שנכתב במפורש בתוספות במנחות סא. בשם רה"ג: "בעלי כשפים כדי לידע את הדין"

³ כפי שכתב ספר החינוך: "וכל שהוא דיון על זה צריך לדעת חוכמת הכישוף, כדי שידע להבחין במעשה הנעשה אם הוא ממניי הכישוף או אולי הוא מן הדברים הנעשים בכח הטבע ובצדדן המתרים." (ספר החינוך, מצווה תקי"א)

קשה לנו מאוד להגדיר מהו כישוף, כפי שכבר כתב רבי אליעזר ממיץ: **"ושאלתי את מלמדי מהו כישוף ולא שמעתי מהם דבר מיושר על זה"** - יראים ס' קלט), אלא שיטה הבנויה על שקר גמור, כפי שכותב לפני כאלף שנים הרמב"ם:

"כל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבו שהן אמת ודבר חכמה אבל התורה אסרתן אינן אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתן שלימה, אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן, ומפני זה אמרה תורה כשהזירה על כל אלו ההבלים תמים תהיה עם ה' א-להיך." (הלכות עבודת כוכבים פרק יא)

במשך שנים רבות הלכתי למאות בעלי כוחות מכל הסוגים ומכל השיטות ומעולם לא פגשתי ולא אחד שהצליח להרשים אותי כבעל כוחות. ויותר מכך, לא היה 'בעל כוחות' אחד, שלא הצלחתי לבצע כמוהו את יכולותיו המיוחדות. רוב המטפלים הידועים בישראל מבצעים עשרות תרגילי אונאה וגניבת דעת הבריות, ואלמלא ידעו הבריות המאמינים בשיטותיהם, כיצד דרכי פעולתם, הם היו נפעמים מגודל השחיתות.

ממחקרי בישראל ובעולם, לא מצאתי כל בעלי כוחות אמיתיים בכדור הארץ (ישראל, הודו, טיבט, יפן, סין). ולמרות דעותיי הנחרצות לביטול כוחות הטומאה בימינו אני מסכים עם פוסקי ההלכה הסוברים שכל השיטות האלטרנטיביות אסורות מהתורה, הן מצד הסוברים כרמב"ם והחינוך שכבר מזמן כתיבת התורה לא היו בשיטות אלו ממש:

"ודברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן והם שהטעו בהן עובדי כוכבים הקדמונים לגויי הארצות כדי שינהגו אחריהן, ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן, שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, ונאמר כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן" (עבודת כוכבים פרק יא הל' ט)
והן מצד הסוברים שהשימוש בשיטות אלו אסורות מהתורה כי הן היו נפוצות בעבר ונראות כעבודה זרה:

"לא תלכו בחוקות הגוי אשר אני משלח מפניכם, כי את כל אלה עשו ואקץ בם" (ויקרא כ, כג)

לעניות דעתי, בימינו חייבים לאסור כל עיסוק בשיטות האלטרנטיביות (גם אלו המותרות הלכתית) משום מראית עין.

חוכמה מהמדע

מחבר הספר מודה ש'חכמה בגויים תאמין' וצריך לקבל את חכמתם והוכחותיהם המדעיות. אולם מצד שני הוא מתעלם ביודעים ממסקנות המדע ביחס לרפואה אלטרנטיבית ומנסה לשכנע את הקוראים שהבדל זה נובע מהמחלוקת בין חז"ל לאנשי המדע. כדי להבין את העיוות בדבריו הלקוח מהשיטות האלטרנטיביות עלינו להעמיק כיצד המדע בודק את הצלחותיו וכישלונותיו. החל משנת 1962, התנאי לקבלת אישור FDA לשיווק תרופה חדשה, הוא שהתרופה החדשה חייבת לעבור את מבחן הדמה 'הפלצבו', או בשמו המדעי – 'קבוצת ביקורת בניסוי סמוי'. זאת מכיוון שיש תרופות דמה-פלצבו (ללא כל חומר פעיל) שמצליחות לרפא אנשים מסוימים בכוח דמיונם ואמונתם בתרופה או ברופא. במחקר 'הפלצבו', מחלקים את הנחקרים לשתי קבוצות - הקבוצה הנחקרת האמתית, תקבל את תרופה מלאה בחומר המחקר, וקבוצת בקרה, שתקבל דמוי תרופה בצורתה החיצונית בצבעה ובטעמה, אך ללא כל חומר פעיל. מכיוון שהמשתתפים בניסוי אינם יודעים, אם הם בקבוצת הטיפול הניסיוני או בקבוצת הביקורת, זאת הדרך היחידה לדעת את השפעת התרופה האמיתית על גוף בני האדם.

כדי להמחיש את הפלא הזה, נתאר לנו 200 חולים בדלקת ריאות. מחלקים את הקבוצה לשניים: 100 חולים יקבלו את התרופה האמתית, ואילו ה-100 האחרים יקבלו את התרופה המדומה (פלצבו).

הממוצע מכל מאות אלפי המחקרים שנעשים ברחבי העולם מלמד שבסיום הניסוי נגלה, שמקבוצת הדמה לפחות, 35 אחוז מהחולים נרפאו ממחלתם!

ברור לכול, שככל שבני קבוצת הדמה ישתכנעו רגשית, שהתרופה תעזור להם, כך תגדל הצלחתה מעבר ל-35 אחוזי הצלחה. חשוב לציין, שהקבוצות נבחרות באקראי, כגון לפי רשימה של ספר טלפונים או לפי סדר קבלתם של הנחקרים לבית החולים וכדומה, וגם התפלגותם לקבוצה נחקרת ולקבוצת בקרה, נעשית באקראי. כדי למנוע העברת מידע דרך שפת הגוף, מה שעלול להשפיע על התוצאות - הן החוקרים והן הנחקרים בשתי הקבוצות אינם יודעים מי מהם מקבל את התרופה הנחקרת, ומי מקבל את הדמה.

בשנים האחרונות התפתח ענף הרפואה האלטרנטיבית בצורה מפליאה ביותר. אנשים רבים הולכים לטיפולים, משלמים סכומי כסף גדולים, וחלק מהם אף מתרפאים. לא פעם אני נשאל, האם הצלחת הטיפול אינה ההוכחה הטובה ביותר לאמתות השיטה? תשובתי מגובה במחקרים רבים המראים את השפעתה המפליאה של האמונה בריפוי (פלצבו).

בספרות הרפואית החדשה והישנה, ניתן למצוא עדויות מרתקות להשפעת הדמיון. למשל, בשנת 1950, בבית חולים בניו יורק, ניתנה לקבוצת נשים בהיריון שסבלו מבחילות ומהקאות, תרופת דמה, על ידי ד"ר סטיוארט וולף. נאמר להן, שהתרופה תמנע לחלוטין את כל התופעות שחוו. ואכן התרופה עזרה לנשים, וכל התסמינים שגרמו להם סבל -נעלמו. הדבר המפתיע היה, כי תרופת הדמה שניתנה הייתה סירופ של איפקק הגורם הקאות! הודות לאפקט הדמה, הוכחה השפעה הפוכה לחלוטין.

בתחום רפואת העור יש לאפקט הדמה השפעה גבוה יותר כל תחום אחר. בניסויי הדמה הצליחו בעזרת חלוקת תרופת דמה, להגיע לריפוי של מטופלים שסבלו מנגעים שונים (יבלות ויראליות, פסוריאזיס, ויטליגו) בהצלחה מפתיעה של 56 אחוז מהמקרים. מעניין לציין, כי נמצאו הבדלים משמעותיים גם בין מטופלים שונים, בעיקר ביכולות השכנוע שלהם. ככל ש"ההצגה" תהיה מוצלחת יותר, כך תגדל השפעת הריפוי. כאשר "המרפא" מקרין מצגת או סרטון המתאר את הצלחותיו, יכולות הריפוי שלו יגדלו באחוזים גבוהים ביותר.

אך לא רק השפעה בכוח השכנוע משפיעה על כוח הדמיון, גם גורמים חיצוניים הוכחו כמשפיעים עליו. כך גילו, שגלולות מאורכות בעלות זווית, המכונות קפסולות, משפיעות הרבה יותר מכדורים עגולים; וכן שגלולה גדולה משפיעה יותר מגלולה קטנה; ושללקיחת שתי גלולות השפעה גדולה יותר מאשר ללקיחת כדור אחד.¹

גם צבע הגלולות היה גורם משמעותי בהשפעת אפקט הפלצבו. למשל: בטיפולי חרדות, לגלולות דמה בצבע צהוב הייתה ההשפעה הגבוהה ביותר, כנראה הודות לצבע, שמזכיר את אור השמש.² השפעה במקום השני הייתה לגלולת הדמה הירוקות, כנראה משום שהן מזכירות את עולם הטבע והשלווה. השפעה במקום שאחריהן הייתה לגלולות-הדמה הכחולות, המזכירות את עולם הרוח והרוגע. ולאחריהן - גלולות הדמה האדומות, המיוחסות לכוח ולעוצמה.

במקום האחרון "זכו" הגלולות הלבנות. מן הסתם, בגלל הצבע הלבן המפורש כצבע נטרלי.³

כוח הדמיון מתגבר מאוד, כאשר מתבצעת פעולה פולשנית בגוף.

לטיפול-דמה בהלם חשמלי נודעת ההשפעה הגדולה מכולם.

זריקת דמה תהיה יעילה מכל טיפול דמה תרופתי.⁴

דיקור מדומה בעזרת מחטים יהיה יעיל יותר מבליעת כדורים.⁵

טיפולים יקרים פעלו והצליחו בהרבה יותר מאלה הזולים.⁶

באופן כללי יותר, נראה, שככל שהטיפול דרמטי יותר והציפייה ממנו

גדולה יותר, כך גדל אפקט הפלצבו ואחוזי הריפוי עולים.

התגלה, שהשפעת טיפולי הדמה בילדים, גדולה מהשפעת טיפולי

הדמה אצל מבוגרים, אולי בגלל היתרון שלהם ביכולת הריכוז,

המשפיעה על כוח הדמיון.⁷

אחת הדוגמאות הכי מדהימות בהיסטוריה של מדע הרפואה גוף-נפש

היא מה שנקרא "עורק קשירת הלב".

לפני 40 שנה ערך קרדיוולוג צעיר מסיאטל, ושמו ד"ר לאונרד קוב,

ניסוי ייחודי בניתוח שהיה הטיפול השכיח בתעוקת הלב או בתעוקת

חזה (בלועזית: "אנגינה פקטוריס"), מחלה של שריר הלב, המופיעה

בדרך כלל לאחר אוטם שריר הלב.

במהלך הטיפול ביצעו הרופאים חתכים קטנים בחזה החולה, וקשרו

קשרים בשני עורקים, בניסיון לגרום התפתחות של כלי דם חדשים

אשר יעקפו את הסתימה ויסייעו ללב.

ההיגיון שמאחורי הניתוח הזה נותר בספקות, כי במציאות לא נוצרו

עורקים חדשים. למרות זאת, 90 אחוז מהחולים דיווחו על שיפור

במצבם.

אבל כשהשווה ד"ר קוב את הניתוח הזה לניתוח דמה, שבמהלכו הוא

ביצע אותם חיתוכים בחזה, אך לא קשר את העורקים - הוכחו

הניתוחים המזויפים כמצליחים באותה מידה. בשתי הקבוצות דיווחו

המטופלים על שיפור ברמת הכאב, על ירידה בצריכת התרופות ועל

עלייה במרחק ההליכה, ובכמה מקרים - אף על שיפור בתרשימי ה-

אק"ג. התהליך והשיטה ננטשו עד מהרה למרות ההצלחות

המזהירות.⁸

הממצא המדהים ביותר העולה מהנושא הוא, שאיש מהרופאים לא

הצביע על התגלית המפליאה, שניתוח דמה בכלל פועל משהו על גוף

האדם - ועוד בתעוקת חזה.⁹

באופן מעורר השתאות מחבר הספר סולד משיטת הבדיקה המדעית

וכותב באחת מהערות בספרו:

"יש לזכור שכדי להחשיב שיטת ריפוי מוכחת באופן ניסויי, חז"ל לא דרשו לערוך מחקרים מקיפים כפי שנערכים כיום בעולם הרפואה הקונבנציונאלית, אלא למצוא שלושה מטופלים בזה אחר זה ששיטת הריפוי הועילה להם." (הערה מס 1 עמ' 47)

לא רק שדבריו על חז"ל מטעים ומוטעים, אלא סותרים את ההיגיון הבריא להוכחת שיטה שאיננה מזויפת ופועלת בכוח הדמיון בלבד. כפי שכתב רבי אברהם (בנו של הרמב"ם) שאין לקבל את דברי הרפואות של חז"ל ללא בדיקה ואימות:

"דע כי אתה חייב לדעת – כל מי שירצה להעמיד דעת ידועה ולישא פני אומרה ולקבל דעתו בלי עיון והבנה לעניין אותו הדעת אם אמת איתה או לא, שזה מן הדעות הרעות והוא נאסר מדרך התורה ומדרך השכל ... כיוון שאנו מוצאים להם (חז"ל) אומרים שלא נתאמת ולא נתקיימו בגמרא דיברי הרפואות וכעניין אבן תקומה שאמרו [חז"ל] שמונע להפיל הנפלים שלא נתאמת". (רבי אברהם בן הרמב"ם על דרשות חז"ל)

רפואה אלטרנטיבית

המונח רפואה אלטרנטיבית (חילופית) הוא כינוי לרשימה ארוכה של טיפולים שונים זה מזה, המגיעים ממקורות שונים: החל ברפואה סינית עתיקה וכלה בשיטות טיפול שפותחו במאות האחרונות באירופה, כמו הומיאופתיה. המשותף לשיטות אלה הוא שהן חסרי ביסוס מדעי ולכן הם אינם כלולים במסגרת הרפואה הרגילה (הקונבנציונאלית) הדורשת עימות בהצלחתן.

הסיבה העיקרית להתנגדות אנשי המדע לקבלת השיטות החליפיות היא שכל השיטות האלטרנטיביות (חילופיות), נבדקו ונחקרו והוכחו שאינם פועלות יותר מתרופת דמה.

חשוב לציין, שהמדע איננו מתנגד לתרופות סבתא ולרפואת צמחים, כל עוד שניתן להוכיח שיש בצמחים אלו, מעבר להשפעת הדמיון. גם תרופות הרפואה הקונבנציונאליים מגיעות לעיתים ממקור "מוזר", כדוגמת החיסון לפוליו מופק מכליות טחונות של קופים, והחיסון לדיפטריה המופק מדם סוסים. אך למרות חוסר ההיגיון בחומרים אלו, החומרים נבדקו והוכחו כבעלי חומר פעיל.

"ורפא ירפא"

התורה התירה ללכת לרופא: **"...וּרְפָא יְרַפֵּא"** (שמות כא, יט), ודרשו על כך חכמים: **"מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות"** (ברכות, דף ס, א).⁴ הרשות הזאת בעצם היא מצוה – למי שמומחה ברפואה. כפי שאמרו חז"ל; **"עיר שאין בה רופא, אין תלמיד חכם רשאי לגור שם"** (סנהדרין יז:). אבל כותב הרמב"ן: **"כל זה אמור דווקא בבקי וביודע בחכמה ובמלאכה זו, ושאינ שם גדול ממנו."** (תורת האדם, שער הסכנה)

נשאלת השאלה מי הוא הרופא שעליו דיברה התורה?
הטור פוסק:

"ומיהו לא יתעסק ברפואה אלא אם כן יהא בקי ויודע בחכמה ובמלאכה, ולא יהא שם גדול ממנו, אבל כל שאינו יודע בטיב מלאכה זו, לא יהא עוסק בה וכן אם יש גדול ממנו לא יתעסק בה כלל..." (טור · יורה דעה · סימן שלו)

לדעת הטור, חייב הרופא להיות מומחה במקצועו ולראות עצמו כפוסק בשאלות דיני נפשות. לבד מהדרישה למומחיות ולידיעה נדרשים אישור ורשות בית דין לעבודת הרופא: **"שאינ בית דין מרשין למי שאינו בקי."** (ערוך השולחן שם)

רשות בית הדין היותר קביעת מומחיות של הרופא. לצורך קביעה זו נראה שאין הכרח בבית דין במשמעותו המקובלת של היתר שלושה דיינים. אלא הדרישה היא לרשות שתינתן ע"י מוסד מוסמך היכול לקבוע את מומחיותו של הרופא, לאור זאת יש להבין כי בימינו אין צורך לקבל אישור בית דין ודי ברשות שתתן הממשלה לאיש שיכהן כרופא, כפי שנפסק בערוך השולחן:

"ומיהו אסור להתעסק ברפואה אלא אם כן הוא בקי ויש לו רשות מבית הדין, והאידנא צריך להיות מוסמך מהממשלה, שיש לו רשות ליתן רפואות לחולים וגם לא יהא שם גדול ממנו, שאם לא כן כשהזיק הריהו שופך דמים." (שם)

אנו רואים כאן, שרופא נקרא, רק מי שיש לו רשות מבית הדין להיות רופא, מכיוון שבתו הדין אינם בקיאים בענייני רפואה, קבעו כיסוד מי שמוסמך מהממשלה להיות רופא אבל זה מותנה תמיד אם אין גדול ממנו שיתיעץ אתו.

⁴ ההסבר הנפוץ לצורך במתן הרשות לעסוק ברפואה הוא שהייתה סברה לומר שעיסוקו של הרופא בריפוי החולה או הפצוע עלול להיות סתירה לגזרת מלכו של עולם, שהרי הקב"ה הוא המוחזק והוא הרופא, על כן באה התורה ונתנה רשות מפורשת לעסוק ברפואה ובה הוכיחה שאין לראות בפעולה זו משום סתירה לרצונו כביכול של הקב"ה, שכן אמנם הכול בידי שמים, וקיימת השגחה פרטית על כל יצורי עולם, אולם רצונו כביכול של הקב"ה הוא שהרופא יהא שלוחו של מקום לרפא. עם זאת צריך כל אחד ואחת לדעת שהכול תלוי בקב"ה, ועל כל אחד לשים מבטחו בו יתברך.

בשו"ת "ציץ אליעזר" נפסק להלכה שמכיוון שבתי הדין לא בקיאים ברפאות, ישנה חובה כיום, לכל מרפא לקבל רשות מהממשלה לעיסוקו:

"לא שמענו בזמן הזה שמישהו ידקדק על כך שהרופא יקח רשות בית דין... יש לומר דבטל זה בזמננו, היות ואין בתי הדין בקיאים ברפאות, או זאת גם דאישור הממשלה שאנו נמצאים תחת ידה לכתב ההסכמה כפי שנהוג, מועיל זאת לנתינת הרשות במקום בית דין." (ספר אסיא א', 1979)

לפי מסקנת פוסקי ההלכה, הרופא חייב לפעול בהתאם לידע הרפואי הנפוץ באותו דור ומתוך היכרות עמוקה עם ידע זה, לפי הזרם המרכזי של הרפואה ולא לפי זרמים צדדיים שוליים שעדיין לא נחקרו דיים.

כיום פקודת הרופאים בארץ קובעת:

"מי שאינו רופא מורשה לא יעסוק ברפואה ולא יתחזה, במפורש או מכללא, כעוסק ברפואה או כמוכן לעסוק בה." כמו כן, נקבע בחוק כי: "לא ישתמש אדם בכינוי 'רופא', 'עוסק ברפואה', 'מנתח' או בכינוי דומה, במלים או באותיות, המרמז שיש לו כשירות ברפואה, אלא אם הוא רופא מורשה."

בעקבות הגדרות החוק, צריך לחקור האם מבחינה התורנית, הליכה למרפא בשיטה האלטרנטיבית היא עבירה על 'דינא דמלכות דינא'. המציאות בשטח היא הקובעת, כדברי הריב"ש הכותב:

"שאין להתבסס על רפואה על פי איזה ניסיון, מבלי שישגיו על כמה ספיקות יפלו בניסיון ההוא". (שו"ת הריב"ש תמז).

והוסיף בעל ספר בית לחם יהודה על יו"ד בסי' של"ו סק"ב, שישנו חרם מללכת לרופא שאיננו בקיא:

"דיש חרם שאסור ליקח רפואה לחלי הגוף אא"כ מרופא מומחה וכל העובר על זה הרי זה כמאבד עצמו לדעת."

וכן בס' ברכי יוסף ביו"ד סי' של"ו אות ד' מזהיר את החולה שמחויב לבקש היותר מומחה ואם לאו חובל בעצמו היות והאידינא שכיחא דלא בקיאי כלל והן הן המזיקין ופרוונקא דמותא כאשר מושל ימשול הרמ"ז זלה"ה, ורבים חללים הפילו".

לפי דברי הפוסקים אסור ללכת למרפאים אלטרנטיביים שהצלחת טיפוליהם נתונה בספק.

אנשי הרפואה האלטרנטיבית אוהבים לזלזל ברפואה הרגילה ולטעון שהרפואה המודרנית לא מסוגלת לרפא באופן יסודי ומלא כמעט שום מחלה, וכל מאמציה - להקל על החולה בלבד. וכן הרוב המוחלט של

החולים הופכים לצרכנים קבועים של השירות הרפואי, צורכים תרופות ללא הפסקה, מבקרים קבוע אצל רופאים, עוברים כל פעם מחדש בדיקות מעבדה וגודשים בהמוניהם מרפאות, מכונים רפואיים ובתי חולים. ולמרות **טענותיהם הנכונות** האם הם יכולים להציל חולה לב שצריך צינטור? חולה אולקוס? חולה כליות? האם הם יכולים להשתיל חלקי גוף? ולעשות ניתוחים? האם הם יכולים אפילו לאבחן בין שברים לנקעים ללא המדע? כיצד יכולים המרפאים האלטרנטיביים לטעון שהצלחותיהם גדולות מהצלחות הרפואה הרגילה!!!

לא רק שטיעון זה לא הופרך בכלי מחקר מדעיים. גם המציאות מוכיחה כך, ניתן לראות שבמזרח הרחוק, שמשם מגיעות רבות מן השיטות החילופיות, המצב הרפואי קשה, ותוחלת החיים נמוכה לאין ערוך מאשר בעולם המערבי. כמעט כל הרופאים שם, משתמשים ברפואה המקובלת במערב, בהשאירם על פי רוב את הטיפולים החילופיים למכוני המחקר המיועדים לחוקרים מן המערב. אין הדבר נובע מטיפשות אלא מהצלחת הרפואה בשטח.

הקבלן הסיני שבנה את ביתי (שניחן בגאונות מחשבתית ובשליטת שפות מפליאה) סיפר לי, שכבר שנים רבות בסין, רוב הסינים העירוניים הפסיקו להשתמש בשיטות האלטרנטיביות המיושנות, דרכם להתרפא הוא רק דרך הרפואה הקונבנציונאלית. לטענתו השימוש בשיטות הסיניות העתיקות כמו דיקור סיני, רפואת צמחים, שיטות האנרגיה למיניהם, נפוצים רק בכפרים ובמקומות שהטכנולוגיה והמדע לא הגיעו.

מרפא אלטרנטיבי שמשתמש בשיטות אליליות פרימיטיביות לרפא וששיטתו לא הוכחה על פי המדע הרפואי, נחשב מבחינה יהודית לשופך דמים כפי לשונו של הפלא יועץ:
"...ולא יעסוק במלאכת הרפואה לרפאות את ישראל אלא א"כ בקי בחכמת הרפואה היטב היטב, והן רבים עתה עם הארץ בפרט בערי הברברים יש רופאי אליל שלוקחים מלאכת הרפואה לאומנות להתפרנס והם לא ראו מאורות ולא למדו חכמת הרפואה מימיהם, רק האיש אשר נדבו לבו לקרבה אל המלאכה קונה שם לעצמו שהוא רופא מובהק והוא עוסק במלאכת הרפואה כאשר ימשש העיוור באפילה ולא ידע בין ימינו לשמאלו, אוי להם לרופאים כאלו שעליהם אמרו טוב שברופאים לגיהינום, שהם מרבים שפיכות דמים בעולם, ולא כל הרוצה ליטול את השם רופא מובהק יבוא וייטול, אלא א"כ יודע בעצמו שבקי בחכמת הרפואה" (פלא יועץ אות ר' רפואה)

מלחמותיי בעוסקים ברפואה חילופית נובעת בגלל הנזקים שנגרמים על ידי העוסקים בתחום. המקרים שבהם נתקלתי מצמררים והדוגמאות רבות. כאשר כירופרקט יוצר נזק תמידי בגב למטופל שבה לכאב קל, הוא פושע. כאשר הומיאופת אומר לאישה להפסיק לקחת תרופות ולבוא אליו לסדרת טיפולים, כי הוא ב-100 אחוז פותר את הבעיה, הוא רשע. כאשר מטפל בהלינג אומר לאדם להפסיק את הטיפולים הכימותרפיים ולבוא אליו לטיפול אנרגטי שמעלים את הגידול, הוא רוצח אכזרי.

'טוב שברופאים לגהינם' נאמר על רופא שמחשיב את עצמו למומחה אבל הוא איננו מצליח לרפא את חוליו (תפארת ישראל שם ס"ק עז). סביר להניח שממרפאים שאינם בקיאים שהיו נפוצים בדורו של רבי נחמן מברסלב הוא התבטא בחריפות:

"להזהיר מאוד לכל מי שרוצה לחוס על חייו ועל חיי זרעו ובני ביתו שיתרחק עצמו מאד מאד בתכלית הריחוק מלעסוק ח"ו ברפואות ודאקטורים, ואפילו מי שיש לו חולה בתוך ביתו, ואפילו אם החולאות חזק ח"ו ר"ל, אף על פי כן ישליך על ה' יהבו וישען באלקיו לבד ואל יעסוק ברפואות ודקטארים כלל" (שיחות הר"ן, סימן נ). כמובן שרבי נחמן לא חלק על דברי חז"ל, שמצווה להתרפא על ידי רופאים מהוגנים כפי שכתב במפורש בספרו:

"...שאחרי פדיון נפש מותר ללכת לרופא ונתנה רשות לרופא לרפאות וכדברים המובאים לעיל שצריך להתפלל אל ה' שממנו הרפואה ויחד עם זה להשתדל להתרפא בדרכי העולם." (ליקוטי מוהר"ן ח"ב סי' ג)

עיוות המדע ועיוות דברי חז"ל

בסעיפים הבאים נתעמק בדברי מחבר הספר ונחשוף את העיוות שבשיטתו.

א. בתחילת ספרו מביא מחבר הספר, מקורות המלמדים שלדיין אסור לפסוק בענייניים שאיננו מבין, (עמ' 10-12) בהמשך לדברים, הוא מביא המלצה מהרב שמואל מאיר כ"ץ:
"הקב"ה זימן למחבר ספר זה נתונים שונים שהובילו אותו ללמוד את אומנות הקינסילוגיה, דאוסינג אקופנקטורה ותחומים נוספים של רפואה אלטרנטיבית. כך זימן לו הקב"ה את הידע וההבנה

הדרושים לשם גיבוש דעה הלכתית מדוייקת בנושאים אלה. בעידודם ובדרבונם של גדולי תורה ופוסקים רבים, לקח המחבר על עצמו את המשימה הנכבדה של הצגת ידע זה לציבור, עבור אלה המעוניינים לדעת אילו תרפיות מותרות מבחינה הלכתית ואילו אסורות ומדוע המסקנות נבחנו על ידי תלמידי חכמים וגדולי ישראל." (עמ' 12)

לעניות דעתי, בדיוק בדברים אלו נופל עצמו מחבר הספר. הוא מתייחס לצדדים ההלכתיים בעוד שהיה צריך להתייחס לצדדים העובדתיים בשטח. הבעיה שכאשר לומדים שיטות אלו ללא התייעצות עם אנשי מדע או בעלי מקצוע המבינים בתחומי הרמאות והשקר, נכשלים ומטעים את הציבור הרחב.

ב. מחבר הספר מעוות את השיטה המדעית המקובלת כיום וכך כותב:

"... בדומה לכך, העובדה שחז"ל מזכירים בדבריהם שיטת ריפוי מוכחת הופכת את שיטת הריפוי לאמינה, ולא חלילה להפך. הידע החילוני מבוסס על ניסיון אנושי ולכן הוא נתון לטעויות ולשינויים תקופתיים. אולם דברי חז"ל מבוססים על מקור הידע כולו על הקב"ה בורא העולם בכבודו ובעצמו. כתוצאה מכך, נכונות דבריהם היא למעלה מכל ספק..." (עמ' 13)

ראשית אין כל קשר בין השיטה המדעית לתפיסה החילונית ויעידו על כך אלפי מדענים השומרים מצוות. כאשר נראה שיש מחלוקת, או שלא הובנו דברי חכמים או שלא הובנה נכונה השיטה המדעית. שנית, המדע לא מבוסס על ניסיון אנושי, כי אם על בדיקת המציאות. מחבר הספר, איננו מבדיל בין הוכחות המדע (שאינם משתנים לעולם) לתיאוריות מדעיות המשתנות מדור לדור. בדבריו הוא רוצה לגרום לקוראי הספר את ההבנה המעוותת שהקב"ה מתנגד להוכחות המדע וכל מי שמאמין בבורא העולם צריך להתנגד למדע.

ג. מחבר הספר טוען שהוא מביא ציטוטים מחוכמת הקבלה: "כמה מהמקורות המוזכרים בספר הם מספרי קבלה. "אין לנו עסק בנסתרות" איננו מתיימרים להבין כראוי את חכמת הקבלה. בכל זאת, כאשר ספרי הקבלה עסקו בתופעות טבע, השתמשתי בהם כמקורות, מתוך הבנה שמאחורי המשמעות האמתית הפשוטה, טמונה גם משמעות עמוקה הרבה יותר." (עמ' 14)

לעניות דעתי, חכמת הקבלה לא עסקה מעולם בחוכמת הטבע אלא רק ברבדים העמוקים של המציאות ולכן אין בדברי המקובלים עצמם כל הבנה פשוטה.

דוגמא לדברים אלו ניתן למצוא כאשר המחבר רוצה להוכיח את שיטת המטוטלת (דאוזינג), הוא מצטט מספר קבלה של המקובל רבי משה זכותא שהיה אחד מתלמידי המקובל רבי חיים ויטאל: "האחבוח"ת מוצאו מראשי תיבות הפסוק הן אמת חפצת בטוחות בסתום חוכמה תודיעני (תהילים נא, ח) וכוחו לדעת מה יהיה וכל מה שירצה, קח טבעת זהב שלא יהיה קבועה בה שום אבן עם משבצת וקח חוט פשתן לבן דק ותקשור הטבעת בקצה החוט באופן שפני חותם הטבעת יהיה תלוי למטה, והצד השני של הטבעת תקשרה באצבע ירך הימני הסמוך אל האגודל, ותתלה הטבעת באוויר באמצע ממש של כלי אחד של נחושת רחב מעט ותחשוב השאלה בלבך ותאמר אם יהיה כך וכך תתנועע מצפון לדרום, ואם לאו תתנועע ממזרח למערב, ואחר שתחשוב השאלה בלבך תאמר פסוק הן אמת חפצת בטוחות וכו' ג' פעמים או ז' פעמים ואז יתנועע הטבעת ויכה בדופני כלי הנחושת, ואם תרצה חזור לומר בהפך אם יהיה כך תתנועע ממזרח למערב ואם לא יהיה כך תתנועע מצפון לדרום [ובספר כ"י מצאתי כתוב אני אברהם אלנקאר וז"ל ואם אינו רץ אמור לו רוח ואם אינו רץ בחוזקה אמור לו משביע אני עליך טבעת באלוקי עולם ה' הגוער בים ויבשהו (נחום א, ד) המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון (איוב ט, ו) יושב הכרובים אלוקי ישראל שמו (שתרוץ בחוזק) וירוץ מיד, וטוב הוא שתאמר פסוק הנזכר פעמים רבות עד שתשלים התשובה, ואחר כך תשקוט ולא תתנועע בכיוון אלא בערבוביה ואחר כך תשקוט עליה לגמרי ותכוון באומרך הפסוק הנזכר כי אותיות טבע"ת רמוזות בתיבות בטוחות חוכמה תודיעני, גם נלע"ד שצריך לכוון בשם אחד מן ז' אותיות היוצא מראשי תיבות הפסוק הנזכר הן אמת וכו' בניקוד הפסוק עצמו במקומו.]גם אם תרצה לדעת כמה שעות מהיום וכן כל מה שתרצה לידע מכוח תנועותיו והכאותיו. גם אם תיקח אבן אחת קטנה ותעשה ככל הנז"ל בלי שום השבעה רק משביע אני עליך במי שאמר והיה העולם שתגידו לי האמת. ע"כ מכ"י מוהר"ח"ו ממש." (שורשי השמות אות ה, 'סי' ס"ו סעיף א-ג:)

חשוב לציין שזהו המקור היחיד שנמצא לכך בכל כתבי המקובלים. רבי חיים ויטאל התנגד ללמד את תורת קבלת האר"י ולהפיץ את כתביו כפי בקשתו רבו האר"י, כפי שתיאר זאת הרב אשלג:

"שבעת פטירתו נתן צוואה להרח"ו ז"ל, שלא ילמד את החכמה לאחרים, ולו התיר לעסוק בה בפני עצמו בלחישה. אמנם לשאר החברים אסור להתעסק בהם כלל, כי אמר, שלא הבינו החכמה כראוי. והיא הסיבה, אשר הרח"ו ז"ל לא סידר כלל את הכתבים, והניחם בלי סדרים, ומכ"ש שלא ביאר הקשרים מעניין לעניין, כדי שלא יהיה בזה כמו מלמד לאחרים. ולכן אנו מוצאים הימנו זהירות יתירה בזה כנודע לבקיאים בכתבי האר"י ז"ל." (הרב יהודה אשלג, קבלה למתחיל, הקדמה לספר 'פנים מאירות ומסבירות', אות ח', עמוד 244)
החיד"א תיאר, כיצד הופצו כתבי רבי חיים ויטאל ז"ל בלא רשותו, בידי תלמידיו:

"...ולא עוד אלא שמהרח"ו לא רצה לגלות את רוב תורתו, והסתפק רק בלמוד חלק קטן מתורה זו, אך כשמהרח"ו חלה והיה מחוסר הכרה כמה ימים, באו אנשים לביתו והעתיקו בשלשה ימים שש מאות דפים מכתב ידו בקבלת האר"י ז"ל וההעתקה המהירה גרמה לשבוסים, ואח"כ כשמהרח"ו ור' שמואל בנו הוציאו את הכתבים בצורה מסודרת ומבוקרת כבר היו נוסחאות שונות נפוצות בעולם שהוסיפו לבלבול ומנעו את הדיוק המירבי החשוב לחכמה שכזו." ("שם הגדולים" מערכה ח' אות כ"א)
דברים חריפים אלו חייבים לעורר את השאלות:
האם הכתבים המודפסים כיום בשם רבי חיים ויטאל, הובנו כהלכה על ידי תלמידיו המקובלים? האם המקובל רבי משה זכותא קיבל שיטה זו מרבו חיים ויטאל או שפרסמה מדעתו?

חמור מכך, התיאור שמביאים פרשנים לדברים אלו בדבר השימוש בהשבעות הינו אסור, באיסור חמור. מדברי האר"י ותלמידו אנו למדים שאסור להשתמש כיום בקבלה מעשית כי אנו טמאי מתים.

ד. מחבר הספר מודה שמושג ההילה מקורו בתרבויות המזרח הרחוק ולמרות זאת המחבר מביא מספר מקורות שדרכם מנסה להוכיח בקיומה של הילה הנמצאת בגוף האדם (צלם דק) שקיים באדם והוא האדם עצמו. להבנתו ניתן אפילו כיום לראות את ההילה המקפת גופו של אדם ללא כל אמצעים מיוחדים:

"מהמקורות הללו עולה כי סביב גוף האדם קיים צל נסתר, שניתן לראותו בעין בלתי מזוינת כשעומדים במקום שאינו מואר מדי (הגמרא הזכירה בית חשוך קצת, האבודרהם הזכיר מקום המואר מאור הלבנה). לא קל להבחין בצל קלוש זה (כדברי הבאר שבע: הוא חלוש ואינו גלוי וברור כל כך), ובקלות ניתן לטעות ולא להרגיש בו. יתר על כן, ברור כי מקורות אלה אינם עוסקים

בתופעה שרק אנשים מיוחדים יכולים לחזות בה, אלא עוסקים
בישות שכל אדם יכול להבחין בה (הגמרא כתבה עיצה זו לכל אדם
היוצא לדרך)." (עמ' 18)

דבריו אלו גורמים לי להיזכר בגמרא הדנה בהרחבה בשאלה מי הם החכמים הראויים לשבת בסנהדרין, ובין התכונות הנדרשות לשם כך מתארים חז"ל את היכולת לטהר את השרץ (בע"ח טמא) בק"ן טעמים (ב-150 תירוצים):

"אמר רב יהודה אמר רב: אין מושבים בסנהדרין אלא מי שיודע לטהר את השרץ מן התורה" (סנהדרין יז).

ובמסכת עירובין מוסיפה הגמרא ומספרת בהתפעלות:

"תנא תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ בק"ן טעמים" (עירובין יג):

אם אדם בא בגישה מוטעת, הוא יכול לעשות פלפולים ולטהר אפילו את השרץ. אדם צריך לשמור על ישרות ולא לעקם את התורה כפי נטיות הלב שלו. אינני מצליח להבין כיצד הוא מסוגל לצטט את הרמב"ם בספרו. הרי ללא כל ספק כל מי שמכיר את גישתו של הרמב"ם, יודע שהרמב"ם היה מזדעק על כל שורה בספר ושולל אותה על הסף.

לגופם של דברים, התורה מלשון הוראה ומשום כך, נכנסו לתוך התלמוד גם אמונות ורפואות שהיו מקובלים בתקופות שונות וחכמים היו חייבים להתייחס אליהם מבחינה הלכתית ומחשבתית (כמו קמיעות, או רפואות סגוליות שכיום תלמידי חכמים אוסרים לבצעם). נוסף לכך, לתוך התלמוד הוכנסו סודות קבליים שניתנים להבנה רק ליודע סוד. ולכן אסור להבינם כפשוטם.

בדיוק באותו האופן, כאשר הגמרא מספרת על אמוראים שראו צפרדע ענקית שנבלעת על ידי תנין שנבלע אף הוא על ידי עורב; או ציפור העומדת בים וראשה מגיע עד השמים; או מטמון הנשמר על ידי תנין גדול, בעדות ראייה אישית: **"לדידי חזיא לי"** (אני ראיתי בעצמי).

אנו מבינים שאמירות אלו אינם כפשוטם ויש להם מטרה נסתרת ונאמרו בהגזמה. לצערנו לא קיבלנו מסורת ברורה לגבי פרשנות המדרשים, ובימינו קשה מאוד להבחין מתי מדרש מתאר מקרה שהיה כפשוטו המילולי, ומתי מדרש מצייר לנו רעיון מוסרי רק בדרך משל וציור. זו אחת הסיבות לכך שאין לומדים הלכה מדברי הגדה.

(ירושלמי פאה, ד, ד)

בהמשך למגמה זו, התנאים ראו לעיתים אפילו בסוגיות הלכתיות סגנון של הגזמה. למשל, על שיטת בר קפרא בחישוב גובה הקורה נאמר בתלמוד: **"גוזמא נקט"**. (עירובין ב:)⁵

בדומה לכך, בהקשר לכמות הצללים המוגזמת (1000 צלילים) שהייתה יכולה להפיק 'המגרפה' (כלי נגינה בבית המקדש) העיר רב נחמן בר יצחק: **"מתניתא גוזמא"**.⁶ (ערכין יא.)

בספרות הראשונים קיבלו את השקפת האמוראים, ש"דרך משניות לשנות גוזמא", וגם הם ניסו לפרש משניות, ברייתות ובעיקר מימרות של האמוראים כגוזמה בעלמא, וכפי שהפליגו לשער **"כי בתלמוד ימצא הבאי לאין מספר"**.

גוזמה היא הוספה שמעבר לגרעין המציאותי, ואילו הבאי הוא בדותא, שקר שאין בו ממשות כלל. כפי שהסביר רש"י: **"לשון הבאי לשון הדיוט שאינו מדקדק בדבריו ומוציא בפיו דבר שאינו ולא שיתכון לשקר אלא לא דק"**.

בעיני רש"י, גוזמה והבאי הם, אי - דיוקים בתיאור המציאות, כך היא לשון הדיוט שאינו מדקדק בדבריו. רש"י מדגיש שאף על פי שאין לשון הבאי מתאימה למציאות, בכל זאת אין היא שקר אלא רק אי דיוק. ישנו תפקיד חשוב לסיפור כדי לעורר את הצד הרגשי שבאדם. אך למרות חשיבותה הרבה של האגדה לתרומתה בפיתוח יראת השמים, יכולים דברי האגדות להטעות. ישנם אגדות רבות שסותרות את ההבנה ההגיונית, ואותם יש להבין כמשלים. כפי שקבעו הגאונים את הכלל: **"אין מקשין באגדה"**. (חידושי הגאונים לתענית עמ' 7)

או כפי שלמדו הגאונים: **"אגדה אין סומכין עליה"**. (תשובות הגאונים ליק ס' צ"ח)

הגאונים מלמדים שחובה להפעיל שיקול דעת ולהבחין בין אגדות שנאמרות כהבנתם, לבין אגדות שנאמרות כמשלים: **"אלו כולן מדרשות הן ואין מדקדקין עליהן להשוותן למה שהדעת מתקבלת מהן"**. (אוצר הגאונים חגיגה פירושים ס' נ' עמ' 54)

יש מהגאונים שהתייחסו בביטול אל האגדה בכלל. בדבריו של הגאון רב שמואל בן חפני נמצאת התבטאות קיצונית, שמביעה לכאורה זלזול של ממש באגדה:

⁵ בסוגיה בפתח מסכת עירובין, בזיקה לשאלת גובה הקורה הניצבת במבוי הובאה המחלוקת בין רבי יהודה לבין בר קפרא: **"מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט, ורבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה, ותני בר קפרא: עד מאה"**.

⁶ על כמות הצלילים שהיתה המגרפה יכולה ליצור, (מכלי הנגינה במקדש) כותבת הגמרא: **"עשרה נקבים היו בה, כל אחד מוציא מאה מיני זמר, נמצאת כולה מוציאה אלף מיני זמר"**.

"אכן אנחנו סללנו דרכים אחרות לכתוב הלכות ושמועות, ואלה הם
(כלומר ההלכות) **הסולת, ודברי הגדות – פסולת'**. (אוצר הגאונים, חגיגה)
אין כוונתו של הגאון רב שמואל בן חופני לזלזל בדבריהם של חכמי
ישראל, אלא להבהיר שאין להביא ראיה מפשט הכתוב כהוכחה
לאמיתות דברי האגדה. ולכן על אף שתוארה בספרות ההלכה שלכל
אדם ישנו בבואה שיכולה להשפיע על מזלו ומאוד קל לראותה, מדגיש
הרמ"א, שזה דבר שאיננו על דרך ההיגיון הפשוט ואיננו דרך התורה:
"כתבו הראשונים ז"ל שיש סימן בצל הלבנה בליל הושענא רבה
מה שיקרה לו או לקרוביו באותו השנה ויש מי שכתב שאין לדקדק
בזה כדי שלא ליתרע מזליה, גם כי רבים אינם מבינים העניין על
בוריו ויותר טוב להיות תמים ולא לחקור אחר עתידות". (הרמ"א או"ח
סי' תרס"ד סעיף א)

מחבר הספר מנסה לשכנע שמציאותה של הילה מוכחת מבחינה
מדעית:

"...מן הראוי לשים לב כי קיים מידע מדעי התומך בהימצאותו של
שדה אנרגטי סביב הגוף. מידע זה חוזר ומאשר כי ההילה היא
ישות פיזית טבעית, ולא ישות רוחנית..." (עמ' 23)
ולאחר מכן מחבר הספר מנסה לשכנע, שמציאותה של 'הילה' מופיע
בכתבי הקודש:

"מקורות תורניים רבים מאשרים שההילה יכולה לעבור מרחק של
אלפי קילומטרים במהירות וללא כל קושי בכוח המחשבה. באותו
אופן הגיוני כי אפשר לתקשר עם אנשים במרחק אלפי קילומטרים
ואז להעביר להם אנרגיה." (עמ' 55)
מחבר הספר אינו מפנה בכתביו למקורות אלו, אלא מביא מחקרים
שנעשו על ידי מדענים.

לצערי מחבר הספר, לא בדק מי היו החוקרים וכיצד חקרו את
נחקריהם, ומדוע תוצאות מחקריהם לא התקבלו על ידי הקהילה
המדעית בזמנן ובזמננו.
בדומה לכך, מחבר הספר מביא הוכחה לדבריו ממחקריו של וילהלם
רייך ממציא שיטת ביו-אנרגיה:

"...ד"ר וילהלם רייך, פסיכיאטר בן תחילת המאה העשרים, כינה
את האנרגיה העולמית הזו בשם 'אורגון'. הוא חקר את האנרגיה
הזו והשתמש בכלים אלקטרוניים ורפואיים כדי ללמוד על היחס בין
הפרעה באיזון של זרימת האורגון בגוף האדם לבין מחלות פיזיות
ופסיכולוגיות. המחקר של רייך סיפק הוכחות מדעיות הניתנת
למדידה להימצאותה של אנרגיה עולמית. העובדה כי ניתן למדוד
את האנרגיה ולגלותה באמצעים אלקטרוניים, מוכיחה כי מדובר
בתופעה טבעית..." (עמ' 31)

מחבר הספר מטעה ביודעין ששיטותיו של רייך התקבלו על ידי הממסד המדעי בתקופתו. ד"ר רייך ערך ניסויים מזעזעים באיברים המוצנעים בגופם של בני זוג ופיתח שיטה זוועתית של שמירת מצבורי אנרגיה - 'אורגון'. אינני רוצה להרחיב על כך אבל ניתן לקרוא בהרחבה את הניסויים שעשה בספרו 'תפקיד המיניות'. כאשר עבר רייך לארה"ב ופרסם את שיטותיו, הוא הותקף על ידי הסמכות הגבוהה ביותר למתן אישורים מדעיים ה-FDA (הרשות למזון ותרופות בארה"ב), בטענה של הונאת הציבור. בעקבות כך נשפט ונשלח לשנה לבית הסוהר שם נפטר מהתקפת לב.

מבחינה מעשית כל הניסיונות שנעשו על ידי חוקרים בתחום לגלות את ההילה העוטפת את האדם בין באמצעים מיוחדים כמו 'מצלמת הילות' ובין בראיה פשוטה ללא כל מכשירים במקום שאיננו מואר מול קיר לבן, נכשלו והוכחו כשינויים של זווית האור ולא של בבואה רוחנית כפי שרצה בתמימותו המחבר לטעון. (ע' לחשוף את הבלתי נודע עמ' 198)

אשמח להיפגש עם מחבר הספר, שיציג בפני ובפני מומחים נוספים, כיצד ניתן לראות את ההילות שעל גופות בני האדם. במידה ויוכיח לי את טעוטי אחזור מדברי אלו. אבל במידה ואני יצליח להוכיח למחבר הספר את טעותו על פי המדע, אבקש שהוא יסכים לחזור מכל אמונותיו המוטעות.

ה. מחבר הספר בהתייחסותו לריפוי להילינג חוזר שוב ומטעה את הציבור, שההילינג הוכח מבחינה מדעית:
"ההנחה כי ניתן להשפיע על שדה האנרגיה באמצעות החשיבה היא אמנם בלתי קונונציונלית ומהפכנית, אך היא הוכחה באופן מדעי..." (עמ' 40)

וכן חוזר על הטענה 'המדעית' בשנית:
"...בנוגע להילינג, חוקרים ומדענים ערכו ניסויים ומחקרים שונים שקבעו את היעילות והלגיטימיות של הילינג. אין כאן המקום לתאר את כל המחקרים הללו; למען הקוראים המתעניינים בנושא כללתי בנספח, עמ' 314" (עמ' 48)

וכן חוזר על הטענה 'המדעית' בשלישית:
"...מחקרים רבים הוכיחו את יעילות התרפיה 'הילינג ממרחק', למרות שהמדע כיום אינו יכול להסביר כיצד היא פועלת..." (עמ' 54)

המחקרים שמביא מחבר הספר, בנספח המתואר, מתארים מחקרים בודדים (לא רבים כפי שטען) שנעשו עם בעלי חיים, צמחים, ומים ולטענת החוקרים השיגו תוצאות חיוביות מול תוצאות דומות שנעשו בפלצבו. אבל מחבר הספר אינו מספר, שכאשר ניסו לחזור על ניסויים אלו, לא הצליחו לשחזרם בשנית. כך שללא אימות חוזר, אין להם כל ערך מדעי והם נחשדים בניסויי הונאה.

מחבר הספר חוזר על הניסויים שעשו בור ורביץ וראסל כהוכחות שהתקבלו על ידי המדע. אבל טענה זו אינו נכונה, מחקריהם מעולם לא התקבלו על הממסד המדעי בזמנם ואף לא בזמננו. ריפוי בעזרת הילינג פועל רק על ידי האמונה הפסיכולוגית של המטופל (פלצבו).

יתכן שבעבר השתמשו חז"ל בקבלה מעשית והצליחו לרפאות חולים בעזרת כוחות הקדושה, יתכן שצודק מחבר הספר, שכוח זה היה עובר בידיים: ברכת כוהנים בידיים, "הב לי ידך" וכדומה. אבל כיום אסור להתעסק בשיטות אלו, לא רק מהסיבות כי אנו טמאי מתים ואין לנו עסק בנסתרות, אלא מהטעם ששיטות קדושות אלו כפי שנמסרו דור לדור אבדו במהלך השנים וכיום איננו יודעים כיצד לבצעם. ולכן חז"ל הדגישו שכאשר יש לאדם חולה בתוך ביתו ילך אצל תלמיד חכם ולא שילך למקובל או למרפא בשיטת ההילינג.

אינני יודע כיצד להתייחס לאמרה שמביא מחבר הספר בשם הבעש"ט כהוכחה לאמיתות שיטת ההילינג המדומה:

"מקום שהמחשבה של אדם מגעת שם הוא כולו"

ברור שהבעש"ט לא התכוון בדבריו לריפוי בהילינג, אלא ניסה לתאר את חשיבות המחשבה בחייו של האדם.

בהמשך דבריו, מנסה לשכנע מחבר הספר, שכפי שיש בכוחה של עין הרע להזיק לאדם, כך יש בכוחה של מחשבה טובה לרפא את האדם. למרות שאינני חולק על רעיון זה, כפי שמובן מדברי רבותינו:

"...וכאשר הוא ידוע ומפורסם שכל נפש ונפש תפעל בגוף שלה

כאשר ישתנה מזג האדם כפי מחשבותיו ופעולותיו הנפשיים, כן אפשר שתמצא נפש פועלת יותר אשר לא תרשום בגופה לבד אבל בגופות אחרים, ומזה המין הוא עניין עין הרע שהזכירו חז"ל."

(דרשות הר"ן, דרוש ח)

עלינו להדגיש, שרק צדיקים בעלי דרגה רוחנית גבוהה, מסוגלים להצליח בכך, בבחינת 'צדיק גוזר והקב"ה מקיים'. עין הרע נובעת מכך שהאדם עצמו מתגאה בחפציו ועל ידי כך מייצר לסובבים עליו קנאה. מכיוון שכך, נערך דיון מחודש האם 'המתנה' שקיבל ראווה לו ובגלל שהחטיא את הרבים הוא ניזוק באותו החפץ שהתגאה עליו. כך

ניסה בלעם לחפש את נקודות התורפה בעם ישראל, וכשראה שאוהליהם אינם מכוונים זה לזה, יצא מברך. פעולה חיובית שתפעל בעזרת כוח המחשבה דורשת מהאדם 'המרפא' להיות בעל מידות נעלות של אהבת הזולת ותשוקה עילאית לריפוי הזולת דבר שאין כמעט בנמצא. וודאי לא אצל רוב המרפאים בהילינג שאינם פועלים בכוח אהבה, אלא משתמשים בדמיונם המעוות לווסת את האנרגיה השלילית בגופו של האדם: **"...כאשר מרפאים משתמשים בהילינג, מטרת תנועות הידיים היא לנתב, לכוון ולהדריך את אנרגיית הצי' למקום שבו מעוניין המטפל..."** (עמ' 43)

לכן לא מפליא שמחבר הספר מודה בדבריו שריפוי בהילינג איננו כישוף כי באמת איננו מצליח במבחן התוצאה: **"הילינג אינו מביא לתוצאות נסיות, ואף לא לשינוי מהותי הנראה לעין הבלתי מזוינת. אנשים ספקנים טוענים שמרפאים באנרגיה אינם אלא נוכלים המנצלים אנשים פתיים. אילו היו להילינג השפעות נסיות ברורות לעין, ספקנות כזו לא הייתה אפשרית. במקום שאין תוצאה על טבעית, לא יתכן שמדובר בכישוף."** (עמ' 45)

ו. מחבר הספר מעוות לקוראים את שיטת המדע, בכך שטוען שהמדע משתמש בתרופות שיעילותן הוכחה באופן ניסויי בלבד ולא יודע כיצד הם פועלות:

"... עובדות רבות מקובלות על אנשי המדע כאמת רק משום שהוכחו באופן ניסויי, למרות שעדיין אין להן הסבר מספק. גם רופאים קונבנציונאליים משתמשים בקביעות בתרופות שיעילותן הוכחה באופן ניסויי בלבד, על אף שאין שום הסבר או תיאוריה לגבי אופן הפעולה שלהן." (עמ' 47)

ולמרות שהוא חוזר על טענה זו בשנית, הוא אינו מתאר שהמחקרים המדעיים שערכו החוקרים, לא היו בשיטות ובכללי המחקר המדעי ולכן הם אינם קבלים על אנשי המדע:

"למרות שהמדע עדיין אינו יכול לספק הסבר לאופן שבו פועלות שיטות הריפוי באנרגיה, יעילותן של שיטות אלה הוכחה, הן באמצעות ניסויים והן באמצעות מחקרים מדעיים. מכיוון שכך ודאי ששיטות אלה אינן נכללות בגדר דרכי האמורי, אלא הן תופעה טבעית שעדיין אינה מובנת לנו."

האם מחבר הספר חושב שחזרה בלתי פוסקת על כך שהדברים מוכחים מדעית, תשכנע את קוראי ספרו להאמין שהמחקרים הוכיחו את הרפוי האנרגטי? מחבר הספר כותב, שהמדע לא מסוגל להסביר תופעות טבע, ללא כל הסבר נוסף מצידו למה כוונתו? באופן מפתיע מנסה מחבר הספר להוכיח שהמדע לא יודע כיצד עובדות תרופות הסבתא (במידה ואכן הן עובדות) ומקשר אותם באופן בלתי הגיוני ל"דרכי האמורי":

ישנן תופעות רבות שהמדע עדיין אינו מסוגל להסביר ובכל זאת הן תופעות טבע קיימות. הדבר דומה גם ל"תרופות סבתא" שיעילותן ידועה לכל על אף שלא מבינים כיצד הן פועלות. אין ספק שתרופות כאלה אינן נכללות בגדר של דרכי האמורי. תרופות כגון אלה מחדירות ללב האדם מעט ענווה ומזכירות לו כמה מוגבל הידע האנושי לעומת החוכמה המפליאה שבה ברא ה' את העולם. (עמ' 48)

באופן מגוחך, מתאר מחבר הספר את תרופות הסבתא, כתרופות הפועלות בצורה ניסית המלמדות את האדם מהי ענווה וחוכמת הבורא.

מבחינת המדע כל תרופה חייבת להיבדק ולהיחקר, גם מבחינת המרכיבים שיש בתרופה (מרכיב רפואי) וגם מבחינת השפעת תרופת דמה על כוח הדמיון של המטופלים (פלצבו). בגלל שהחוקרים לא רוצים להשתמש בתרופות ניסיוניות, כל תרופה חדשה שיוצאת לשוק נחקרה לפחות כעשר שנים עד שמקבלת אישור להפצה לחולים.

ז. מחבר הספר, מתייחס לשיטת הדיקור הסיני כעובדה מדעית: **"...מחקרים רבים תיעדו את הצלחת הטיפול בדיקור סיני במחלות שונות ובמצבים שונים, אולם אנו נתמקד באימות המערכות שעליהן עובד הדיקור הסיני, קרי המרידיאנים ונקודות הדיקור..."** (עמ' 62)

כפי שהסברנו למחקרים חייבים להיות כללים מדויקים ודרכי אימות אוניברסאליות שאלמלא זאת, כל אדם יטען שהשיטה שהמציא היא השיטה המוצלחת בעולם.

שיטת הדיקור הסיני נחקרה אלפי פעמים מול דיקור פלצבו, ולא נמצא הצלחה למטפלים האמיתיים בדיקור. ולכן כאשר חוזר בשנית על הטענה המדעית, הוא מטעה ביודעין את קוראי הספר:

"...גם מציאותן של דופקי במרידיאנים הוכחה באופן מדעי..." (עמ' 62)

בהמשך דבריו הוא חוזר בפעם השלישית על הטענה המדעית ומעוות את הנתונים האמיתיים:

"..הניסויים והמחקרים האלו מוכיחים שהטכנולוגיה המדעית מאמתת את התיאוריה של מערכת אנרגיה עצמאית לאורך הגוף. קיומה של זרימת אנרגיית הצ'י לאורך גוף האדם איננה אמונה תפלה אלא מציאות פיסיולוגית..." (עמ' 63)

בהמשך דבריו, הוא מנסה לסכסך בין דברי המדע המודרני לחכמי ישראל:

"...בעיני המדע המודרני, הקבלה כזו בין החושים לבין האצבעות היא בגדר חידה בלתי פתורה. עולם הרפואה המערבי אינו מכיר כל קשר פיסיולוגי או מטבולי בין חוש הטעם לבין האגודל, בין חוש הריח לבין האצבע וכו'. ואמנם, עולם הרפואה המודרני היה ממהר לבטל את דבריו של רבנו בחיי כשטויות והבלים!" (עמ' 65)

ראשית רבנו בחיי, כתב על סימנים שיש באיברים המעידים על קשר באברי הגוף השלם כפי שנברא על ידי הבורא. סימנים אלו המופעים בחוכמת הקבלה מטרתם ללמד עקרונות רוחניים ולא על שיטה רפואית כפי שמנסה מחבר הספר לטעון.

שנית, גם אם רבנו בחיי היה כותב על עניין רפואי, היה ניתן לחלוק על דעתו. כאשר נשאל ר' שרירא גאון על אמיתת הרפואות שבתלמוד. הוא הסביר שחז"ל כתבו את הרפואות שהיו ידועות בימיהם, אך אין דבריהם אלו כתורה מן השמים:

"צריכין אנן למימר לכון (צריכים אנו לומר לכם) דרבנן לאו אסותא אינון (שחכמים אינם רופאים) ומילין בעלמא דחזונין בזמניהון (והם מסרו סתם דברים שראו בימיהם)...ולאו דברי מצוה אינון (ואינם דברי מצוה)." (אוצר הגאונים גיטין ס"ח ע"ב, חלק התשובות)

בהערות הספר מחבר הספר מנסה לשכנע את צדקת דבריו מהגמרא:

"גם בתלמוד בבלי מוזכר קשר בין הפה לבין האגודל. הגמרא (גיטין סט). אומרת בשם רבה בר רב הונא שמי שיש לו כאב שיניים תוחנות ייקח ראש שום בעל שן אחת בלבד וישחק אותו בשמן זית ובמלח על ציפורן האגודל בצד שבו הכאב. חז"ל הכירו בקיום הקשר בין הפה לבין האגודל וידעו שעל ידי הנחת תערובת מסוימת על ציפורן האגודל אפשר באמת לרפא כאב שיניים." (עמ' 65)

אין לי כל ספק שמחבר הספר איננו מתרפא בשיטה 'בדוקה' זאת. אין לי ספק ששיטה זו על אף שנאמרה בחז"ל איננה פועלת בימינו. בין

מחוסר ידעתם של חז"ל כפי שכותבים הגאונים ובין מהשתנות הטבעיים במהלך השנים.

כדרכו מחבר הספר, רוצה שקוראי הספר ישתכנעו שלא מדובר על שיטות עתיקות ופרימיטיביות ולכן חוזר שוב בפעם הרבעית על הטענה בסיכום דבריו, שהדיקור הסיני הוכח באופן מדעי וטכנולוגי: **"...המרדיאנים ונקודות הדיקור הם מושגים שהוכחו מעבר לכל ספק באמצעות מחקר מדעי וטכנולוגיה מודרנית."** (עמ' 66)

ח. בהתייחסותו לקינסיולוגיה מביא מחבר הספר הוכחה לדבריו מהראשונים:

"מענין להיווכח כי ה'ראשונים' מזכירים תגובת שרירים דומה לזו המתגלה בקינסיולוגיה ישומית. הרמ"א, בספרו "דרכי משה", כותב כך: 'מצאתי כתוב בשם רבי יהודה חסיד שאמר שיש להעביר ולמשמש היד על גב בהמה בעודה חי. אם תשפיל לארץ תחת ידו ודאי כשרה ואם לאו טריפה'... עכ"ל תשב"ץ." (דרכי משה יורה דעה סימן ל"ה) (עמ' 69)

מדוע המחבר הידוע כתלמיד חכם מעוות לשיטתו את דברי הרמ"א? הרמ"א לא תיאר את כל קשר בין מערכת השרירים כפי שמתארת אותה שיטת הקינסיולוגיה, אלא רק תיאר ששלמות בגב הבהמה הוא סימן לטהרתה ושבר בגבה הוא סימן לטריפתה. אינני מבין כיצד מדברי הרמ"א מוכיח מחבר הספר, הוכחות מדעיות. (מדבריו נראה שהוא מנסה להחדיר לקוראי הספר את אמיתות השיטה בצורה שאיננה מודעת?) כפי שכותב במפורש לאחר הסבר דברי הרמ"א:

"...מכל האמור לעיל עולה כי תגלית הקינסיולוגיה הישומית, התפתחותה, והשימוש בה הם מדעיים לחלוטין...."
אינני רוצה לטעון שמחבר הספר משקר בכוונה תחילה, אבל גם הוא יודה שהמדע לא מקבל את השיטה שפעולות השרירים עוברות בצורה רוחנית גם לבני המשפחה, כפי שכותב בהמשך ספרו:
"...כאשר המטופל הוא ילד קטן או תינוק, אי אפשר לערוך את הבדיקה על היד שלו, משום שהוא צעיר מכדי להניח את ידו בתנוחה המבוקשת. אותה בעיה קיימת גם כאשר המטופל חלש מאוד, סובל מרעד או חוסר יציבות וכד'. כדי לגבור על בעיה זו, משתמשים הקינסיולוגים בבדיקת בא-כוח. הנציג של המטופל (בדרך כלל אביו או אימו) מחזיק את הילד על ברכיו ומושיט את ידו שלו לבדיקה. מניחים שתגובות השרירים של הנציג משקפות את תגובות השרירים של הילד...." (עמ' 90)

למרות שמחבר הספר מנסה לשכנע שהקינסיוולוגיה היא שיטה מדעית טכנית לבדיקת שרירים, הוא חושף בדבריו, שהקינסיוולוגיה בנויה על עקרונות רוחניים בין המטפל למטופל:

"...מה שמדהים עוד יותר הוא שרוב הקינסיוולוגים כלל אינם מבקשים מהמטופל להגות את שם האוכל הנבחן או את השאלה המבוקשת, הם טוענים שהבדיקה יעילה בדיוק באותה מידה גם כאשר הקינסיוולוג עצמו הוגה את השאלה (ואפילו רק חושב עליה) !

בזמן שהוא לוחץ על ידו של המטופל. טכניקה זו אמנם מזרזת מאוד את תהליך הבדיקה, אך היא מקשה עוד יותר להבין את התהליך ולהאמין ביעילותו." (עמ' 71)

בהמשך דבריו מודה מחבר הספר ששיטת הקינסיוולוגיה היא שיטה רוחנית מלאה, הנעשית ממרחק אפילו ללא פגישת המטופל:

"...יש קינסיוולוגים הבוחנים את המטופלים שלא בנוכחותם, כגון בשיחת טלפון. אחרים עורכים בדיקה ממרחק אפילו לאנשים הזרים להם לחלוטין. לצורך כך יש מטפלים הדורשים 'עד' (כגון קווצת שיער של האדם), אולם אחרים מסתפקים בידיעת שם המטופל ותאריך הלידה שלו. כאשר המטופל סובל מכאב כלשהו, כל שעליו לעשות הוא להתקשר לקינסיוולוג, זה יקבע מה הגורם לבעיה וכיצד לטפל בה. מובן שבדיקה מרחוק נראית כנוכלות או ככישוף, שהרי איך אפשר לבחון אדם הנמצא במרחק קילומטרים רבים? לפי מיטב ידיעתי, לא רק שאפשר לערוך בדיקה מרחוק באופן יעיל ואמין, גם אפשר להסביר הדבר בטוב טעם..." (עמ' 93)

וכן כותב דברים דומים בהתייחסות המוזרה שלפני כל טיפול מבקש המטפל רשות מישות אנרגטית רוחנית:

"...האמת היא שאין לבקשת הרשות האנרגטית כל קשר לכפירה. מטרת המטפל היא לוודא שיש לו רשות מתת המודע של המטופל..." (עמ' 88)

בהמשך דבריו מחבר הספר, עושה השוואה מעוותת בין במכשור הפוליוגרף הנבנה בעזרת המדע לבין הקינסיוולוגיה שלא נתקבלה על ידי המדע:

"...בדיקה באמצעות פוליוגרף התקבלה בעולם כולו כבדיקה מדעית. בדיקה זו אינה תמיד קבילה בבתי משפט משום שתוצאותיה אינן מדויקות לחלוטין ואינן יכולות להוכיח ללא צל של ספק אם האדם חייב או זכאי (עוד נדבר מזה בהמשך) אך הדבר אינו מערער את אמינותה של בדיקת הפוליוגרף באופן כללי..."

בדיקת השרירים באמצעות דיבור מבוססת על עיקרון דומה למכונת האמת, אלא שבמקום לעקוב אחר קצב פעימות הלב, לחץ הדם והתנגדות העור, עוקבים הקינסיוולוגים אחר טונוס השרירים ובודקים מה גורם לשריר להתנגד ללחץ ומה גורם לו להיכנע ללחץ..." (עמ' 72)

לא רק שהמחבר סתר את עצמו בדבריו וכתב מצד אחד, שהדבר התקבל כבדיקה מדעית, ומצד אחר כתב, שתוצאות הבדיקה אינם מדויקות. ומשמע מכך, שאיננה מוכחת כבדיקה מדעית. מחבר הספר, כנראה מחוסר הבנתו מהי מדע, איננו יודע שדבר שהוכח מבחינה מדעית, קביל בבית המשפט ולא יכול להראות תוצאות שגויות. ההשוואה של שיטה הפועלת בעקרונות המדע, משיטה שהומצאה ללא כל ביסוס מדעי ומציאותי מעוותת ופסולה.

אני מבין את רצונו הגדול של מכבר הספר להוכיח את שיטתו, אבל יש גבול לביזיון התורה. המחבר משווה בין יכולותיו של האר"י הקדוש (שנלמדו מחכמת הקבלה) לבין הקינסיוולוגיים:

"...ואכן, תהליך דומה מאוד מתואר בכתבי רבי חיים ויטאל זצ"ל: 'גם אם האדם היה שואל מורי ז"ל [האריז"ל] על ענינים אחרים היה מגידם לו על פי הסתכלותו במצח האיש ההוא, והענין הוא כי הנפש היא מראה תשובת דבר ההוא וכל מה שישאל האדם אז הנפש מראה את תשובה של השאלה הזאת.' (שער רוח הקודש, דף ד.)" (עמ' 74)

וכן חוזר על השוואה זו בהמשך ספרו:
"...גילוי מידע דרך הנפש אינו המצאה של קינסיוולוגים, אלא מוזכר כבר בקבלה. מותר לדלות מידע מן הנפש (מלבד על ידי קסימה) ואף האריז"ל עשה זאת!..." (עמ' 88)

בהמשך דבריו, מציעה מחבר הספר לבדוק שיטה זו, אבל מייד מסייג את דבריו ומביא ציטוטים מספרי לימוד קניסיוולוגים מדוע לא ניתן לבדוק את שיטתם בהצלחה:

"כתוצאה מכך נגיעה חזקה של המטופל יכולה לפגוע באמינות התוצאות. בדומה לכך נגיעה חזקה מצד המטופל יכולה להשפיע על תגובת הגוף: חובה עליך ללמוד לערוך את הבדיקה מנקודת מבט פתוחה, סקרנית ובלתי משוחדת. נגיעה פנימית חזקה של המטופל יכולה לשבש את תוצאות בדיקת השרירים. (מדריך לקינסיוולוגיה בריאות, רמה א) לפעמים גם אם נראה לך שעשית הכל כמו שצריך תקבל תשובות 'שגויות', לא בגלל חוסר איזון באנרגיה

שלך, אלא מכיוון שיש מעורבות רגשית בין הבוחן למטופל, או שיש למטופל או למטפל ענין בלתי מודע להגיע לתוצאות' שגויות ('או 'נכונות, 'תלוי בנקודת המבט שלך). מסיבה זו יתכן שתתקשה לערוך בדיקת שרירים לבני משפחה קרובים, לבן זוג, למעסיק שלך או לכל אדם שיש לך כלפיו קשר רגשי חזק. דבר זה מסביר מדוע אנשים רבים שרצו לנסות את הקינסיולוג קיבלו תוצאות שגויות. במקרה כזה הענין של המטופל להכשיל את המטפל והמתח הפסיכולוגי של המטפל עלולים בהחלט להניב תוצאות שגויות. הסבר נוסף לחוסר הדיקוק של הפוליגרף הוא שבדיקת ביופידבק זו מסתמכת על שינויים דקים במערכת האנרגיה של הגוף. כדי שהבדיקה תהיה אמינה לחלוטין, מערכת האנרגיה המרידיאנית של האדם צריכה להיות מאוזנת לגמרי, וזאת יכולים לבחון רק קינסיולוגים ומדקרים מומחים מאוד." (עמ' 75)

מחבר הספר מנסה לבלבל ביודעין את הקורא ולעוות את מחשבתו שקינסיולוגיה ניתנת לבדיקה מדעית כמו מכונת פוליגרף העובדת על עקרונות פיזיולוגיים (כמו דופק, לחץ לב, מוליכות העור ועוד). בתחילה מצטט מחבר הספר, הוכחות מדוע קינסיולוגיה לא ניתנת לבדיקה מדעית.

הטענה הראשונה לחוסר הצלחת בדיקת הקינסיולוגיה היא נגיעה חזקה בשרירים.

הטענה השנייה לחוסר הצלחת בדיקת הקינסיולוגיה היא חוסר פתיחות מחשבתית.

הטענה השלישית לחוסר הצלחת הבדיקה, היא מעורבות רגשית. הטענה הרבעית לחוסר הצלחת בדיקת הקינסיולוגיה היא, מומחיות השיטה. לטענתו בגלל חוסר איזון שיש בגוף האדם, רק קינסיולוג מומחה יכול להצליח לחקור את השיטה.

ישנה תחושה שמחבר הספר לא רצה להביא את הטענה האחרונה, כטענה יחידה באופן מכוון, כדי לבלבל את מחשבת הקורא ולתת לו הרגשה, שקינסיולוגיה ניתנת לבדיקה מדעית על ידי כל אדם, בדומה לפוליגרף שהוכר על ידי המדע כמכשיר המסוגל למדוד מדדים גופניים.

לעיתים מביא המחבר מקורות ומעוות אותם מכוונתם המקורית: "וכבר מצינו ביותר מזה בגמרא שהמבקר את החולה שהוא בן גילו נוטל א' מששים בחליו של חולה והוא עצמו נחלש ונפגע קצת, והיינו שחלישות ומחלת החולה נדבקות בו במקצת ע"י התקשרותו עם החולה." (בבא מצאיה ל: (עמ' 90)

מחבר הספר מנסה להוכיח מהגמרא שהמבקר את החולה שואב מהחולה אנרגיה שלילית וכך מרפאו. אבל אין כל ספק שחז"ל התכוונו בדבריהם שביקור החולה משמח אותו ועל ידי השמחה מבריא.

ט. ניכר שמחבר הספר רוצה להוכיח את קיומם של כוחות טלפתיים מצד המדע כדי לתת הכשר לשיטת הקינסיוולוגיה:
"במחקרים מדעיים קפדניים את אשר ידעו חז"ל לפני אלפי שנים (הקורא המעונין במידע נוסף בנושא יכול לעיין בנספח עמ' 223) בניסויים מדעיים הוכיחו שניתן להעביר אפילו גירוי פיזי מאדם לחברו באמצעות קשר טלפתי. אם כך ודאי שאפשר להסביר את העברת השינויים בשדה האנרגטי המתרחשים בבדיקה קינסיוולוגית." (עמ' 97)

לא רק שלא מצאתי בנספח המתואר את המחקרים המדעיים. מהניסיון האישי שצברתי בחקר העל חושי, ומקריאת מאות מחקרים בתחום אני יכול להעיד שמוסכם על כל אנשי המדע, שאין כל מחקר אמיתי שהוכיח את קיומם של כוחות אלו. להפך, כל המחקרים שנעשו על ידי אנשי מקצוע (קוסמים ומדענים) הוכחו כשקר וכרמייה גדולה. זאת הסיבה שג'יימס רנדי, הקים קרן מיוחדת שמטרתה לתת במתנה מליון דולרים, לכל מי שיצליח להראות בפני חברי הקרן (המורכבת מקוסמים ומדענים), כל תופעה על טבעית שהם אינם יודעים להסבירה. למרות שהקרן קיימת כבר עשרות שנים, עד לזמן כתיבת זה המאמר, לא בא אף אדם לקבל את הכסף.

בהמשך, מחבר הספר מצטט מקורות יהודיים שמטרתם להוכיח את קיומם של כוחות טלפתיים בעולם. אבל לא רק שהוא לוקח דוגמאות מנביאים, הוא מעוות ומסביר את דברי הפרשנים כרצונו. כדוגמא לכך נצטט כפי שמסביר את דברי הגר"א:

"אף על פי שהתופעה הזו שכיחה יותר לגבי בני משפחה, היא נוגעת גם לאנשים זרים כל שיש ביניהם קשר כלשהו של מחשבה. וכך כותב הגאון מוילנא עצמו: 'כמו המים שמראין פני האדם כפי מראהו להמים, אם יעקם פניו גם המים יתראו, כן לב האדם לאדם אם לבו טוב לאותו אדם הוא ג"כ טוב עמו אף שאינו ידוע לבו של אדם." (הגר"א משלי, כז, יט) (עמ' 95)

הגאון מוילנא לא התכוון לתאר את קיומם של כוחות טלפתיים. אין ספק שכוונת הדברים היתה לתאר, שאדם מרגיש אם חברו אוהבו. תופעה זו לא מתרחשת בגלל כוחות מיסטיים, אלא בדרכי הטבע, כמו בשפת גוף, בצורת הדיבור וכדומה.

בהמשך דבריו מחבר הספר מעוות את הבנת היהדות להשראת נבואה בידי צדיקים ורומז בדבריו שיתכן שתתרחש נבואה על ידי אנשי הקינסיולוגיה:

"יש מקום להניח שמטפל שמתמקד בהילה או בנפש שלו, שקשורות לרוח ולנשמה, יכול לבחון מה יקרה בעתיד. אם דבר כזה אכן שייך, הוא ודאי מיוחד רק לקינסיולוגים נדירים, והוא דורש כישרון ואימון רב. אמנם, מהרמב"ם וכמה ראשונים משמע שניבוי כזה דורש כניסה למצב של התרוקנות המחשבה, דבר שאינו נמצא כלל בבדיקה קינסיולוגית."

בנוסף הוא מעוות את דברי הרמב"ם שנבואה דורשת את התרוקנות המחשבה. הרמב"ם מדגיש שהנבואה יכולה לחול רק באדם ירא שמים חכם גיבור ועשיר. ולא בגלל שפועל כמכשף בצורה שטותית.

י. כותב בעל הספר בניסיונו לשכנע את הקוראים בהוכחת שיטת הדאוזינג (מטוטלת):

"אין ספק שאם דאוזינג היה, אכן, מעשה של מרמה הוא היה אסור משום ניחוש. אולם האמת היא שדאוזינג אינו מעשה מרמה. אנשים משתמשים באומנות הדאוזינג בהצלחה מזה אלפי שנים. כמעט כל אדם בעל סבלנות מינימלית יכול ללמוד את מיומנות הדאוזינג ולהיווכח בעצמו באמינותה ודייקנותה. אמנם הקהילה המדעית עוד לא הכירה במהימנות הדאוזינג, הודות להסתייגותה מהכרה בכל עובדה שאי אפשר להסביר, אולם כל אדם בעל ראש פתוח המוכן לבדוק בעצמו יווכח כי בדיקת הדאוזינג מהימנה בהחלט. פוסקים רבים, ביניהם הגאון הרב פסח אליהו פאלק שליט"א מגיטסהד, והגאון דיין גבריאל קראוס שליט"א ראש בית דין של מנצ'סטר ועוד רבים אחרים, מכירים אישית בדאוזינג ומעידים כי דאוזינג הוא אמיתי ומהימן. עדותם של גדולי תורה אלה ושל כמה גדולים אחרים מספיקה להפריך כל חשש בנושא. בנוסף לכך, כפי שנראה בהמשך, אומנות הדאוזינג מוזכרת כבר בספרי קודש קדומים." (עמ' 102)

לפי דבריו ההוכחות שמטוטלת איננה שקר הם:

1. בכך שמשתמשים בשיטה זו אלפי שנים.

האם יש בדברים אלו הוכחה? הרי כל מי שלומד היסטוריה, יודע שבעבר האמינו בשטויות והבלים, לא כל מה שעתיק וישן גובר על החדשני והמתקדם.

2. **כל אדם בעל סבלנות יכול להיווכח באמיתות ודייקנותה.**
מכיוון שאני בקיא בשיטה זו, אני מכיר כיצד משכנעים מבחינה מעשית בהצלחת השיטה (ברמאות). אבל מעולם לא שמעתי על אדם הבקיא בשיטה ומודה באמיתותה. נוסף לכך, בהמשך דבריו, מסייג המחבר את הצלחת השיטה:

"לכלל זה יש רק מעט יוצאים מן הכלל, כגון אנשים היוצאים מתוך הנחה מודעת או בלתי מודעת שהדאוזינג לא יועיל. אמונה פנימית כזו עלולה לפגום במהימנות התגובה. כמו כן נקודת מוצא ספקנית מצד אחד הנוכחים בשעת הבדיקה עלולה גם היא לגרום

לשיבושים." (עמ' 102)

לא יאומן... לא רק שהטעה מילולית בדבריו: 'לכלל זה יש מעט יוצאים מן הכלל', אלא טוען שאפילו אדם שאיננו מחזיק את המטוטלת אך איננו מאמין בהצלחת השיטה, יכול לפגום בהצלחת הניסוי שמתבצע בחדר.

מדברים אלו ניתן ללמוד ששיטת הדאוזינג היא שיטה הפועלת רק בצורה רוחנית ולא בשיטה טכנית כפי שניסה המחבר לתאר בהצגת השיטה.

הרמיזה הנסתרת בדבריו, גורמת לכל מי שלא יצליח לבצע את הניסוי ולהשתכנע באמיתות השיטה (על אף שיהיה סבלן מאוד), לתלות את חוסר הצלחתו בכך שכנאה איננו מאמין בשיטה מספיק או בגלל סיבות רבות (לא מעט כפי שכותב) כדוגמת מתח נפשי, עייפות, או אי תפיסת המוט בצורה נכונה (מהי הצורה הנכונה) כפי שכותב בהערה אחרי מספר דפים:

"בדרך כלל מי שאינו מצליח להגיע מיד לתשובות נכונות הוא מתוח מדי, עייף מדי, לא חש בטוב, ספקן מדי לגבי התוצאות או שפשוט אינו מחזיק את המוט בצורה נכונה." (עמ' 104)

3. המחבר מטעה ביודעין שהמדע איננו מקבל את שאיננו מבין. בניגוד גמור לדבריו, הקהילה המדעית לא פוסלת, כל דבר שהיא איננה יכולה להסביר, אלא רק דבר שלא ניתן להוכיח פעמים רבות בניסויים חוזרים. לדוגמא: פיסיקת הקוונטים, איננה ניתן להבנה על ידי המדע ולמרות זאת מלמדים אותה בכל האוניברסיטאות בעולם (גם ללא הבנה).

4. המחבר מביא רשימת רבנים שחלקם מודים שעוסקים ועובדים בשיטה זו, כמו הרב קראוס. אין אני חולק על גדולתם התורנית, אבל

כאשר הם מודים שהם מתעסקים בשיטות אלו, הם נוגעים בדבר בבחינת: "והשוחד יעוור עיני חכמים, ויסלף דברי צדיקים". רק תלמידי חכמים בלתי משוחדים שהתייעצו עם אנשי מקצוע (קוסמים ואנשי מדע) ולמדו לעומק שיטות אלו, יכולים לתת חוות דעת הלכתית אמיתית על פי התורה.

יא. לטענת מחבר הספר, לפי היהדות, אין כל צורך ששיטה תוכח מדעית:

"...הראשונים הנ"ל מסכימים שכדי שרפואה תהיה מותרת על פי ההלכה לא צריך שיהיה לה הסבר מדעי. כדי שרפואה תיחשב כבעלת כוח לרפא מספיק שתהיה הוכחה מניסיון העבר ליעילותה. כאשר הראשונים דרשו שתהיה לרפואה הוכחה הגיונית הם לא התכוונו שחייב להיות לה הסבר הגיוני..." (עמ' 112)

כפי שהסברנו בהקדמת המאמר. לא כל אחד יכול לקבל את התואר רופא מומחה. כדי שאדם יקבל רשות לרפא הוא חייב כיום לקבל אישור מהממשלה. מחבר הספר חושש מדברים אלו ולכן הוא מנסה להכשיר את שיטת ההומיאופתיה גם ללא בדיקה שכלית. הומיאופתיה הינה אחת הדוגמאות הקלאסיות לטיפולים שמבוססים על מחשבה מאגית. בסיס שיטתה 'דומה מרפה דומה' ההומיאופתים טוענים כי "תמצית" החומר ("אֶסְנַצְיָה" שלו ssence) נותרת במים גם כשאין בהם כבר מולקולות משמעות הדבר שככל שאין חומר בתרופה כך השפעתה מועילה. למעשה, בטיפול הומיאופאתי נוצר לעתים מצב אבסורדי בו ניתן תרופה שאיננה מכילה כל חומר. למה הדבר דומה, לכוס קולה שנדלל, אפילו לא 30 פעם, אלא רק 10 פעמים, האם נמצא בה זכר לקולה או לצבע החום של המשקה?

נשאלת השאלה: האם הרפואה ההומאופתית אכן מועילה באופן מדעי? האם יש לה השפעה רפואית יעילה מזו של טיפולי ביקורת?

התשובה של אנשי המדע איננה נתונה בספק. עקרונות ההומאופתיה הם חסרי כל ביסוס הגיוני ואף נוגדים את חוקי הכימיה, הביולוגיה והרפואה המוכרים. ההצלחות המתוארים על ידי מרפאים ומטופלים נובעת כפי שהסברנו שלפלצבו יש השפעה חיובית, עצם מתן טיפול, אמיתי או מדומה, מעורר מנגנונים פסיכולוגיים היוצרים השפעה פיזיולוגית ממשית.

מחקר גדול אשר ביקשו לבחון את יעילות הטיפול האלטרנטיבי אסף לשם כך עשרות מחקרים בהם נבדקו תרופות הומאופתיות על חולים.

החוקרים ביקשו לבחון האם קיים הבדל בין השפעתן של התרופות ההומאופתיות לאפקט הפלצבו – כלומר, לתרופות דמה שהשפעתן על המטופלים היא פסיכוסומטית בלבד. החוקרים לא מצאו בכל המחקרים הבדל מהותי בין הפלצבו לטיפול ההומאופתי. ישנם הסברים אלטרנטיביים לשיפור במצבם של חלק מהמטופלים ברפואה ההומאופטית, פרט לאפקט הפלצבו. ישנן תנודות טבעיות בעוצמתם של סימפטומים לאורך תקופתן של רוב המחלות ואנשים רבים פונים לרפואה האלטרנטיבית בתקופות הקשות ביותר, בהן הסימפטומים חמורים ביותר. במקרה זה השיפור אינו תוצאה של הטיפול ההומאופטי, אלא של תהליכים טבעיים המתרחשים בגוף. הסבר נוסף נובע מכך שהומיאופתיים רבים ממליצים למטופלים על שינוי באורח החיים לצד הטיפול התרופתי. פעילות ספורטיבית ותזונה נכונה עשויים בהחלט לשפר את מצבו הבריאותי והנפשי של כל אדם, בלי קשר לטיפול עצמו.

עדויות אישיות בהצלחת טיפולים אלטרנטיביים הם אינם הוכחות כי אחוז ניכר מהאוכלוסייה מושפע משיטות אלו ומתרפא מהם. קל מאוד להונות אנשים תמימים שאינם מודעים לקיום אפקט זה, ולטעון שטיפול זה או אחר הוביל לריפויים.

עלינו גם לברר האם יש קשר של ממש בין הטיפול האלטרנטיבי לבין ההחלמה.

כדי לענות על כך, עלינו פשוט להפעיל את ההיגיון. נניח שמתוך 100 בני אדם החולים במחלה מסוימת, 50 מחלימים מאליהם, בלי לעשות דבר; ברור אפוא, לפי הנחה זו, שאם כל ה-100 ייחשפו לטיפול נתון, 50 איש יחלימו גם אם הטיפול לא השפיע כלל. 50 אלה עשויים לומר, בתמימות גמורה, כי הטיפול שקיבלו ריפא את מחלתם, ובאמירה זו לא יהיה משום הונאה כלשהי, אף-על-פי שטיפול זה לא עשה להם דבר וחצי דבר.

לעומת השיטות האלטרנטיביות, במחקרי המדע נמסרים תוצאות שהתקבלו רק מניסויים מבוקרים. כדי לנטרל את האלמנט האישי. רוב רובם של המטופלים בשיטות השונות של הרפואה החלופית אינם מסתייעים בניסויים מבוקרים מקריים. יתר על כן, רבים מהם מתנגדים לעריכת ניסויים כאלה, ועובדה זו היא החושפת אותם להתקפות מצד רופאים ומדענים הטוענים שההתנגדות לביצוע בדיקות מבוקרות נובעת מחששם של המטופלים החלופיים,

שבבדיקות אלה יתגלה שיעילות טיפוליהם אינה חורגת מאפקט הפלצבו כדברי דוברת אחת עבור אגודת הומיאופתיים: **"...זה הוכח מעבר לכל ספק ומקובל על חוקרים רבים, כי מחקר מבוקר פלצבו אקראי אינו כלי הולם שבה ניתן לבדוק את הומיאופתיה."**

ההומיאופתים מצידם מבינים את הבעייתיות שבסירובם ולכן הם עצמם עורכים מחקרים, שבהם ניתן לראות את הצלחת ההומיאופתיה מעבר לפלצבו. הבעיה נוצרת כאשר מנסים לשחזר את מחקריהם התוצאות שעולות מהמחקר שונות לחלוטין כפי שהוכחו על ידם.⁷ לטענתם המגוחכת, התוצאות המתקבלות נובעות מכך, שכל אדם הוא עולם מיוחד ולכן ברגע שהחלפת את האדם, פגמת בתוצאותיו.⁸

הצלחת ההומיאופתיה בגלל כוח הדמיון הטמון באדם איננה הבעיה היחידה שיש לאנשי הרפואה עם השיטה הומיאופתית. הסכנה ברפואה הומיאופתית אינה נובעת מהטיפול עצמו – שמבחינה מדעית אינו שונה משתיית מים ונטילת תרופת דמה. **הסכנה נובעת מכך שאנשים המקבלים טיפול הומיאופאתי עלולים שלא לפנות לייעוץ רפואי מתוך אמונה כי די בגישה ההומיאופתית כדי לסייע להם. כך עשוי להיווצר מצב בו אדם חולה אינו מקבל את הטיפול הרפואי לו הוא זקוק באמת, לאורך זמן, מאחר והוא תחת הרושם המוטעה כי הטיפול ההומיאופתי הוא תחליף מוכח ויעיל.** סכנות נוספות יכולות להיגרם כמו במקרה של התנגדות הומיאופתים לחיסונים ממחלות נפוצות. או שכנוע בני אדם לקחת תרופות הומיאופתיות כנגד ההגנה ממחלות כמו מלריה במקום תרופות שמחסנות בוודאות. ישנם הומיאופתיים שהמליצו למטופליהם להפסיק לקחת תרופות שניתנו על ידי רופא המשפחה ובכך גרמו למוות. חוסר האחריות של הומיאופתים מזעזע. היה לאחרונה באוסטרליה מקרה של תינוקת, בת להומיאופת, שסבלה מאקזמה שהזדהמה בזמן שההורים נתנו לה טיפול הומיאופאתי בלבד ולבסוף התינוקת מתה. ההורים נמצאו אשמים בהריגה. באפריקה ישנן קליניקות שמציעות טיפול הומיאופאתי בתשלום במקום טיפול רפואי של ממש.

⁷ במאמר סקירה על מחקרים מדעיים לבדיקת יעילותם של טיפולים הומיאופתיים (Wagner (1997), מצוטטים חמישה מחקרים מבוקרים משנות ה-90 של המאה ה-20, וכן מובאות בו תוצאות רפואה אלטרנטיבית במבט ביקורת סקירה של 107 ניסויים קליניים מבוקרים משנים קודמות (1991) בכלל המחקרים המבוקרים האלה, אשר בדקו נושאים מגוונים כגון שיכוך כאב, ריפוי דלקות שונות, הקלה או ריפוי במצבי שלשול, נזלת, אלרגיה ואסתמה, לא נמצא שום אפקט חיובי של הטיפול ההומיאופתי.

⁸ סקירה של הביקורות של מחקרים הומיאופתיים נעשתה על ידי טרנס היינס. הוא סקר יותר מ-100 מחקרים שלא הצליחו להגיע למסקנה לאמיתות ההומופתיה.

ישנם הומיאופתיים שטוענים שהם יכולים לרפא HIV למרות שמעולם לא הוכיחו טענתם שהצליחו למנוע או לעצור את המחלה. המצב שבו הרפואה האלטרנטיבית אינה מבוססת על עובדות ועל עקרונות מדעיים רפואיים מוכחים מסוכנת ופוגעת בבני האדם ברחבי העולם.⁹

המחבר מנסה (בחוסר ישרות) להציג את שוללי ההומופתיה כחסרי אמונה בבורא העולם:

"...אותה תחושת גאווה גרמה לרבים לדחות את גישת ההומאופתיה ותמציות הפרחים משום שאין לה הסבר מדעי מדויק. התורה, לעומת זאת, מזכירה לנו עד כמה מוגבלת ההבנה האנושית ביחס לחכמתו של הבורא, ומזהירה אותנו לא לקבל את תפיסתם המעוותת של היוונים, שהכחישו כל דבר שלא השיגו בשכלם. היכולת לקבל מציאות שאינה נתפסת בשכלנו היא חיונית בקיום המצוות. זאת היא ההשקפה שקיבלו היהודים על עצמם: בהר סיני בהכריזם "נעשה ונשמע" - כפי שפירשוהו כמה מפרשים "נקבל עלינו את המצוות ונקיים אותן אפילו לפני שנבין את משמעותן." (עמ' 112)

אינני יודע כיצד להתייחס לדברים המזלזלים... ישנו הבדל משמעותי בין קבלת דברי היוונים לאמונה בבורא, לבין קבלת המדע על פי מחקרים מדעיים. התורה דורשת מהאדם לחקור בשכלו ולגלות את האמת. לא כל המצאה חדשה ברפואה חייבת להתקבל באמונה תמימה.

המרכז הארצי לטיפולים משלימים ואלטרנטיביים בארה"ב – NCCAM קובע כי אין עדויות לכך שהומויאופתיה יעילה, ואף מזהיר מפני חיסונים הומיאופתיים ומפני מספר תכשירים הומיאופתיים שמכילים חומרים פעילים שעלולים להזיק.

יב. בהוכחותיו לשכנע בטיפול באבנים מטעה המחבר את קוראי הספר, כאילו רפואות חז"ל וסגולותיהם שייכים בדורנו:

⁹ אין כל ספק שהצלחת השיטות האלטרנטיביות נוב מהיחלשות הקשר בין רופאים 'קונבנציונאליים' למטופליהם. הגברת השימוש במכשור, הצפיפות בבתי החולים והעומס במרפאות, פוגעים ביכולת הרופא להעניק את תשומת הלב הנדרשת למטופל וגורם לחולים לחפש אחר טיפולי 'מגע וקשב', הקיימים ומודגשים מאוד ברפואה החילופית. ההומיאופתיים מבקשים לפחות 45 דקות לתשאל הראשוני, בו נשאל האדם על חייו, משפחתו, מזג האוויר וכדומה. יש הרואים בטיפול זה טיפול פסיכיאטרי. נוסף לכך, הצלחת הרפואה הקונבנציונאלית מביאה לציפיות אדירות מצד מטופליה. מה גם שיש מחלות שאין לרפואה הקונבנציונאלית מידע או מענה להן. האכזבות מביאות לחיפוש אחר דרך אחרת לקבלת טיפול – לרפואה חילופית. בעת מצוקה, בעיקר במקרים בהם אין הרפואה הקונבנציונאלית מבטיחה פטרונות מהירים. נוה לחולה לחפש אחר פתרונות חילופיים אשר נראים או נשמעים כפיתרונות קסם מהירים.

"המושג לפיו אבני חן יכולות לרפאות את העונד אותן יכול להישמע זר ומוזר לממסד הרפואי המודרני, אולם לתלמידי חכמים זהו מושג מוכר מאוד, משום שבאותו אופן פועל הקמיע, בין אם הוא מכיל צמחי מרפא ובין אם יש בו קלף כתוב..." (עמ' 134)

בדומה לכך, הוא מביא סגולות ועצות המופיעים בדברי הפרשנים כאמונה יהודית. למרות שיודע הוא בברור שכיום גדולי הרבנים לא משתמשים בשיטות אלו:

כדי להוכיח את השיטות האלטרנטיבות מצטט המחבר מהגמרא, שגם בעבר היו מתרפאים בשיטות דומות:

"...כבר הזכירו דבר מנוסה מפלאות התולדות כי נשוך הכלב השוטה אחר שנשתטה בחליו אם יקובל השתן שלו בכלי זכוכית יראה בשתן דמות גורי כלבים קטנים ואם תעביר המים במטלית ותסננם לא תמצא מהם שום רשם כלל וכשתחזירם לכלי הזכוכית וישתהו שם כשעה תחזור ותראה שם גורי הכלבים מתוארים, וזה אמת הוא בפלאי כחות הנפש." (פי' הרמב"ן עה"ת, במדבר כ"א, ט; 'והובא דבריו ברבינו בחיי שם)

לטענת מחבר הספר מציאת דמות גורי הכלבים הגיונית לחלוטין. אינני יודע האם לרחם עליו מצד חוסר הבנתו המדעית או ההלכתית. לא רק שבלתי ניתן לראות דמויות שכאלו, ידוע **"שיש חרם הקדמונים שלא לסמוך על רפואות התלמוד כדי שלא להוציא לעז על חכמים הקדמונים"** (מהרש"ל חולין פ"ח סי' י"ב)

כל גדולי המקובלים בימינו יעידו שהרמב"ן שהתפרסם כגדולי המקובלים, הכניס בכתביו סודות נסתרים הניתנים להבנה רק ליודעי דוד.

יג. כאשר רוצה החבר לשכנע ששיטת גאוביולוגיה המקשרת בין אנרגיות מזיקות לגוף האדם רמוזה בתורה, הוא מצטט את ספר חסידים: **"אם בנה בית חדש או נכנס בבית מחדש ומתו בו ג' זה אחר זה, הרי אם יעכב יותר בבית זה הרי זה מתחייב בנפשו[ת] שיאבדו מכאן ולהבא."** (ספר חסידים, סי' י"ב)

מחבר הספר מייד מקשר דברים אלו לאנרגיות השליליות שיש בבית. אבל ההבנה הפשוטה שתופעות אלו נגרמות מסיבות אחרות, כדוגמת זיהום, חיידקיים פוגעניים, גז ראדון (הגורם לסרטן הריאות) וכדומה. וכן מנסה מחבר הספר לשכנע את הקורא להאמין שמציאות של מים מתחת למקום ישוב מזיקים לבני האדם:

"ביחס להפרעות שנגרמות ממי תהום זורמים, מעניין לציין שבעבר (לפני שהוקמו מגדלי מים, מערכת צינורות ביוב ומים זורמים) שיקול מכריע בהקמת ישוב היה קרבתו למים ראויים

לשתייה. רק במקומות שמי שתייה היו נגישים בקלות לתושבים התפתחו ערים ועיירות. בכל מהלך ימי הביניים, עיירה הייתה נבנית סביב הבאר, כדי שהמים יהיו במרחק זהה מכל בתי המקום. מעניין שבזמן התנ"ך היה פני הדברים שונה. אליעזר פגש את רבקה ליד הבאר, שהיה מחוץ לעיר (בראשית כד, יא) כמו כן, בארות ומקוואות מים שקיימים בארץ ישראל מזמן התנ"ך נמצאים בדרך כלל במרחק מה מהישובים שהשתמשו בהם, אפילו כשהדבר עורר בעיות ביטחוניות (כמו בירושלים שבעיות ביטחוניות אילצו את חזקיהו המלך לכוון את המים לתוך חומות העיר). מיקום מרוחק כזה נדמה חסר היגיון, משום שהוא גרם לקושי בלתי נצרך לתושבי המקום, שהסתמכו על באר המים של הישוב לכל צרכי המים שלהם, ואילץ אותם לצאת מתחומי הישוב כדי לשאוב מים. מצד שני, אין ספק שהם לא גרמו לעצמם קושי מיותר מבלי שיהיה בכך צורך חיוני." (עמ' 141)

אינני יודע האם לבכות או לצחוק, ברור שבזמנים קדומים בנו בתים בצמוד למקורות מים כמוכח ממצאי הארכיאולוגיה. מכיוון שגם המים בבארות הצמודים לבתים נגמרים כאשר שואבים מהם הרבה, זאת הסיבה שבנו בזמנים קדומים מאגרי מים נוספים מחוץ לישוב. כאשר נגמרו המים במאגרים בעיר, היו יוצאים ושואבים מבחוץ. להוכיח את שיטת הגאוביולוגיה בעיוות המציאות שמקורות מים מחוץ לישוב לא היו בזמנים קדומים, היא טענת סרק ואילוץ הכתובים.

בנוסף לא מובנת כוונתו של מחבר הספר להוכיח מזמנים קדומים על המציאות העכשווית כפי שכותב בספרו:

"...למרות שהחברה ה'פרימיטיבית' של אז לא הכירה את המדע המודרני, היא הייתה מתקדמת הרבה יותר מאיתנו ברגישות לאנרגיות העדינות. הגיוני שבעבר היו מודעים לתוצאות השליליות של מגורים מעל מים תת קרקעיים זורמים..." (עמ' 141)

האם הקדמונים היו חכמים בהבנת המציאות יותר מהמדענים מדורנו? האם מחבר הספר לא יודע שתוחלת החיים בעבר, הייתה יותר נמוכה בהרבה, מתוחלת החיים בימינו. אין ספק בכך, שהקדמונים היו מחליפים בשמחה את החיים חסרי הבריאות שלהם לחיים בדורנו.

יג. מחבר הספר, מתייחס להיפנוזה, כאל שיטה השייכת לרפואה האלטרנטיבית ושכזאת הוא מראה שנתמכת על ידי המדע. אבל דבריו מטעים את הקוראים באופן מכוון אין כל קשר בין כל השיטות שהציג בכל הספר לשיטה זו. ההיפנוזה היא שיטה הבנויה על

עקרונות מדעיים ונעזרים על ידה פסיכולוגיים ורופאים הרוצים לתכנות מחדש של אדם הסובל מפוביות ומהרגלים בעיתיים.

העיסוק בהיפנוזה מותר רק לרופאים בעלי רישיון ולכן כיום העוסק בהיפנוזה ללא רישיון דינו עד 5 שנות מאסר. כמומחה בתחום ההיפנוזה עלי להדגיש ששיטה זו, ככל שיטה פיזיולוגית מטרתה לשנות תהליכים פיזיולוגיים במחשבה. רבנים שאינם בקיאים בהיפנוזה (כדוגמת הרב יואל שוורץ) חושבים שבעזרת שיטה זו ניתן לגלות מידע ניסתר או לחזור לגלגולים קודמים:

"...ראיית עתידות אפשרית גם בדרך של היפנוזה. זכורני שהיתה תוכנית של היפנוזה בשנת תשל"א, ושאלו את המהופנט מה יקרה בעוד שלוש שנים. הוא אמר מספר דברים, שאמנם אירעו אחר כך בשנת תשל"ד באופן מפתיע." (גוף ונשמה הרב יואל שוורץ עמ' 63) לצערי הרב שוורץ לא למד מהי היפנוזה ודרכי פעולתה ולכן טעה והסביר היפנוזה ככוח הגורם לנבואה. היפנוזה היא כניסה למצב תודעתי עמוק המנטרל את החושים. מצב זה איננו מצב נפשי כי אם מצב גופני. אין כל קשר בין נבואה להיפנוזה. וכן אין כל קשר בין חלום של בני תמותה רגילים לחיזוי נבואי. חשוב לציין שלא מתועדים מהתקופה שלפני האסונות, אזהרות או התרעות בעיתונות הכתובה או המשודרת ולא היה אפילו מקרה אחד שכזה (בראנט טוען שהיו עשרים וארבע מקרים שהתריעו החולמים על המקרה). מצער מאוד שללא כוונה זדון הגדיר הרב שוורץ את המהופנט ואת החולמים הגויים כנביאי אמת היודעים את המציאות העתידית. כנראה שכח הרב שוורץ את דברי הרמב"ם שאדם שיודע את המציאות העתידית בצורה מדויקת פעמים רבות מוכח כנביא אמת:

" שיאמר דברים העתידיים להיות בעולם, ויאמנו דבריו...ואם באו דבריו כולן, יהיה בעינינו נאמן. ובודקים אותו פעמים הרבה. אם נמצאו דבריו נאמנים כולן - הרי זה נביא אמת..." (הלכות יסודי התורה פרק ו')

ולכן כל ההתפלפלות ההלכתית שעוסק בה מחבר הספר, (האם בעזרת ההיפנוזה ניתן לגלות נסתרות) הוא דיון עקר מיסודו.

¹ Buckalew LW, Ross S (1981). "Relationship of perceptual characteristics to efficacy of [▲](#) placebos". *Psychol. Rep.* 49 (3): 955-61. [PMID 7330154](#).

² De Craen AJ., Roos PJ., Leonard de Vries A., Kleijnen J. Effect of colour of drugs: systematic review of perceived effect of drugs and of their effectiveness. *BMJ* 1996; 313(7072): 1624-6.

פרספקטיבות לפרק את אפקט הפלסבו מציאת משמעות תגובה. דניאל Moerman א', PhD ; וויין ג'ונאס ב', MD

de Craen AJ, Roos PJ, Leonard de Vries A, Kleijnen J (1996). "Effect of colour of drugs: ³ systematic review of perceived effect of drugs and of their effectiveness". *BMJ* 313 (7072): 1624–6. קבוצה של סטודנטים לרפואה התבקשה להשתתף במחקר של שתי תרופות חדשות, אחת הרגעה ואת ממריצים אחרים.

כל תלמיד קיבל מנות המכילות אחד או שניים או אדום טבליות כחול; הלוחות היו אינרטי. סטודנטים התגובות 'לשאלון עולה כי 1) את הטבליות אדום פעלה כממריצים בעוד הכחולים שימש דיכאון ו 2) שני הלוחות היה אפקט אחד או יותר. התלמידים לא היו מגיבים רפיון של הלוחות. יתרה מזאת, התגובות האלה לא יכולים להיות אחראים בקלות על ידי ההיסטוריה הטבעית, רגרסיה למומצע, או התלהבות רופא [כנראה הנסיינים התלהבו כמו על האדומים כמו הבלוז]. [במקום, הם יכולים להיות מוסברים על ידי "משמעויות" בניסוי: 1) אדום פירוש "למעלה", "חם", "סכנה", ואילו אמצעים כחול "למטה", "מגניב", "שקט" ו 2) שני אמצעים יותר מפעם אחת. תופעות אלו של צבע (37-40) ומספר (41, 42) כבר משוכפלים נרחב.

⁴ Grenfell RF, Briggs AH, Holland WC (1961). "A double-blind study of the treatment of ^a hypertension". *JAMA* 176: 124–8. PMID 13708477.

⁵ בספרי "לחשוף את הבלתי נודע" כתבתי פרק שלם על ריפוי בעזרת אקופנטורה – דיקור מחטים, והדגשתי שממחקרים שנעשו לא הוכח ששיטה זו יעילה יותר מתרופת דמה. חוץ מהפגת כאבים אחרי ניתוח.

⁶ Waber RL, Shiv B, Carmon Z, Ariely D (2008). "Commercial features of placebo and therapeutic [△] efficacy". *JAMA* 299 (9): 1016–

⁷ Rheims S, Cucherat M, Arzimanoglou A, Ryvlin P (August 12, 2008). "[Greater response to placebo in children than in adults: a systematic review and meta-analysis in drug-resistant partial epilepsy](#)". *PLoS Med* 5 (8): e166. doi:10.1371/journal.pmed.0050166. PMID 18700812.

⁸ ("מרשם פלצבו" מאת מרגרט טלבוט, ניו יורק טיימס מגזין, "9 בינואר 2000).

⁹ ד"ר בן גולדאקר מתוך טור בשם "Bad Science" ב"גרדיאן".